Ἀριθ. 122 – Λεπτὰ εἴκοσι.

ΕΤΟΣ Γ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Πέμπτος — Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι—Γραφεῖον τῆς Διευθυνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6. — 30 Ἀπριλίου 1878

ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ

Ἡ ἀνωτέρω σφραγὶς ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἑπομένου ἐγγράφου, οὗτινος τὸ πρωτότυπον εὐγενῶς ἐκοινοποιήθη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Στεφάνου. Σ. τ. Δ.

Ἐν ἔγγραφον τῆς

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ

Πρὸς τοὺς φιλτάτους ὁμογενεῖς τοὺς κατοικοῦντας εἰς Ζάκυνθον.

Φίλτατοι ὁμογενεῖς,

Κατὰ χρέος πατριωτικὸν διὰ τὴν ἀγάπην τῶν λαβωμένων ἀδελφῶν σας, στείλατέ μας ὅτι τάχιστα δύο κάσσας ξαντὸ λινό, ἀπὸ τὸ χρησιμώτερον εἰς τὰ τραύματα καὶ πεντακόσιες πῆχες πανὶ λινὸν ἢ βαμπακερόν, ὡς χρησιμεῦσον διὰ τοὺς πληγωμένους, ἀπὸ τὸ ἐρθινώτερον· τὸ δὲ στήσιμον αὐτῶν ζητήσατε παρὰ τοῦ εἰς Γαστούνην Γεωργίου Σισίνη, ὅστις διορίζεται νὰ σᾶς τὸ πληρώσῃ· εἰς τὴν Πελοπόννησον δὲν εὑρίσκομεν τὰ τοιαῦτα, καὶ ἀξιοῦμεν νὰ μᾶς τὰποστείλετε αὐτόθεν, ἀλλ' ὅσον τάχος διότι ὑστερούμεθα. Ὁ ἐχθρὸς εἰσβάλλει ἀπανταχόθεν εἰς Πελοπόννησον· μαχόμεθα καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ ἔθνους, καὶ ἐλπίζομεν νὰ τὸν καταστρέψωμεν παντελῶς, ἔχομεν ὅμως ἀνάγκην τῆς βοηθείας σας, καὶ ἐπειδὴ εἶσθε γνήσια τέκνα τῆς αὐτῆς μητρὸς, τῆς ὁποίας θηλάζομεν τὸ γάλα, συνδράμετέ την καθ' ὅ,τι δύνασθε καθὼς καὶ προλαβόντως σᾶς ἐγράψαμεν. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἡ αἰσθητικὴ ἑλληνικὴ καρδία σας πάσχει, διὰ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον τῆς Ἑλλάδος, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ τῆς σωτηρίας της· ἀλλ' ἂν τύχῃ καὶ αἱ περιστάσεις δὲν σᾶς ἐπιτρέπουν νὰ δράμετε αὐτοπροσώπως εἰς βοήθειάν της συντρέξατε τοὐλάχιστον διὰ τῆς πανποδυναμίας τῶν χρημάτων, καὶ ἐστὲ βέβαιοι ὅτι θὰ ἀποκτήσητε δικαιώματα φιλοστοργίας εἰς τὴν καρδίαν τῆς φιλτάτης μητρός σας, τῆς ὁποίας καυχᾶσθε γνήσια τέκνα.

Τρίπολις, 28 Αὐγούστου 1822.

[Ἕπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν μελῶν τῆς Γερουσίας].

Ἡ ἑπομένη λίαν ἐνδιαφέρουσα διατριβὴ ἀπεστάλη ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Σάθα, ἀπεσπάσθη δὲ ἐξ ἀνεκδότου συγγράμματος αὐτοῦ. Ἐξ αὐτῆς παρελείψαμεν τὰς μακρὰς ὑποσημειώσεις καὶ μέρη τινα τοῦ κειμένου.

Σ. τ. Δ.

ΑΙ ΚΑΛΑΝΔΑΙ, ΑΙ ΑΠΟΚΡΕΩ ΚΑΙ ΤΑ ΚΟΥΛΟΥΜΑ

παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς.

Ὡς γνωστόν, οἱ Ἕλληνες Καλάνδας δὲν εἶχον, ἐδάνεισαν ὅμως τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τοὺς Ρωμαίους, οἵτινες Calendas ὠνόμαζον πᾶσαν ἀρχίμηνον ἡμέραν, εἰδικώτερον δὲ τὴν πρώτην ἑκάστου ἔτους, ἀρχομένου παλαιότερον μὲν ἀπὸ τοῦ μηνὸς Μαρτίου, μετέπειτα δὲ μέχρις ἡμῶν ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου.

Αἱ Καλάνδαι ἦσαν ἡ κατ' ἐξοχὴν ἑορτὴ ἁπάντων τῶν ὑπηκόων τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους· πλούσιοι καὶ πένητες, ἀστοὶ καὶ ἀγρόται, ὁδοιπόροι καὶ θαλασσοπόροι ἐθεώρουν θρησκευτικὸν χρέος ἵνα ἑορτάσωσι τὴν μεγάλην ἑορτὴν μετ' ἐξαιρετικῆς πομπῆς καὶ εὐωχίας. Ἐν ταύτῃ ἀγογγύστως ἐλύετο τὸ βαλάντιον τοῦ φιλαργύρου, καὶ ἡ τοῦ πενεστέρου τράπεζα παρεσκευάζετο συβαριτικῶς. Ὁ φύσει σκυθρωπὸς ἄνθρωπος παραδόξως μετεβάλλετο εἰς χαροπὸν ἑορταστήν, ὁ δὲ πενθῶν τὴν στέρησιν τῶν φιλτάτων ἐλησμόνει τὰ δάκρυα καὶ ἐξεχεῖτο εἰς γέλωτα. Οἱ θανάσιμοι ἐχθροί, οἱ δυσηρεστημένοι πρὸς ἀλλήλους συγγενεῖς, ἀστοὶ καὶ ξένοι ἠδελφοποιοῦντο ἐν τῇ χαρᾷ τῶν Καλανδῶν· ἤργουν τὰ δικαστήρια, ἀνεβάλλοντο αἱ τιμωρίαι, ἐώρταζον καὶ οἱ δεσμῶται. Ὁ αὐστηρὸς παιδαγωγὸς ἀπέβαλλε τὸ ἐπὶ τοῦ μαθητοῦ του τυραννικὸν κράτος, ἡ δὲ μάστιξ τοῦ κυρίου ἐκρέματο ἀργὴ ἐμπαιζομένη ὑπὸ τοῦ μεθυσμένου δούλου. Ἀληθὴς ἐπεκράτει ἰσότης, καὶ δοῦλοι μετὰ κυρίων, γέροντες μετὰ νέων, γυναῖκες μετ' ἀνδρῶν, πάντες ἀναμίξ εὐωχοῦντο, ἔπαιζον, ἐγέλων. Ἡ ἑορτὴ ἦν ἀληθὲς στάδιον εὐωχίας καὶ γέλωτος, ὁ δὲ πλειότερον γελῶν, τρώγων καὶ πρὸ πάντων πίνων ἀνευφημεῖτο νικητής. Τοιαῦται ἦσαν αἱ Καλάνδαι ἐν τῇ τε-

τάρτῃ ἑκατονταετηρίδι, διαρκοῦσαι ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς πέμπτης Ἰανουαρίου, ἤτοι ἐπὶ πέντε συνεχεῖς ἡμέρας.

Τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ἐκομίζοντο ἐν τῇ ἀγορᾷ τὰ ἐκλεκτότερα τῶν ἐδωδίμων, ἡ δ' ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰσροὴ τῶν βοσκημάτων καὶ πρὸ πάντων τῶν θρεπτῶν πτηνῶν ἀπετέλει ζωηρὸν θέαμα τὸ ὁποῖον ἐπὶ μᾶλλον ἐζωογόνει ἡ τῶν πολιτῶν παρουσία· οὐδεὶς ἔμενεν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀλλ' οἱ μὲν συνωθοῦντο ἐν ταῖς ὁδοῖς, οἱ δὲ συνεσωρεύοντο εἰς τοὺς ἐξώστας καὶ τὰ παράθυρα τῶν κεντρικωτέρων οἰκιῶν ὅπως ἴδωσι τὴν μεγάλην ἐκείνην ἔκθεσιν ἀνθρώπων, πτηνῶν καὶ ζώων. Ἕκαστος ἐπρομηθεύετο τ' ἀπαιτούμενα ἐδώδιμα πρὸς στολισμὸν πλουσίας καὶ πολυημέρου τραπέζης, πέμπων τὴν ἐκλεκτοτέραν μερίδα τῶν ὀψωνίων εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ λαμβάνων παρ' αὐτῶν ἴσον ἀντάλλαγμα, διότι κυριώτατον χαρακτηριστικὸν τῆς *πρωτοχρονιᾶς* ἦτο ἡ ἀμοιβαία φιλοδωρία.

Περὶ τὸ ἑσπέρας οἱ μὲν αὐτηρότεροι ἀπεχώρουν τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν ὁδῶν ὅπως ὑποκλέψαντες ὀλίγας ὥρας ὕπνου ἀντλήσωσι δυνάμεις διὰ τὴν ἐπικειμένην κοπιώδη καὶ μακρὰν εὐωχίαν· οἱ ζωηρότεροι ὅμως, καὶ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι, μένοντες ἄγρυπνοι ἐκήρυττον ἀπ' αὐτῆς τῆς ἑσπέρας τὴν ἑορτήν, εὐωχούμενοι, ψάλλοντες καὶ χορεύοντες· κατὰ συστήματα διαιρούμενοι περιήρχοντο τὴν πόλιν ᾄδοντες βακχικὰ ᾄσματα, συρίζοντες, παταγοῦντες καὶ πρὸ πάντων θορυκοποῦντες τὰς οἰκίας τῶν κοιμωμένων, πρὸς οὓς ἀπέτεινον κατάλληλα σκώμματα· οἱ οὕτως ἀρυπνιζόμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐγέλων ἐπὶ τῷ γελοίῳ παθήματι, σπανίως δὲ ἠγανάκτουν. Οὐ μόνον δὲ οἱ ἄρχοντες ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐξυπνῶν περὶ τὸ λυκαγεὺς ηὔχετο εἰς τοὺς περιεστῶτας εὐτυχὲς τὸ νέον ἔτος καὶ ἐφιλοδώρει χρυσᾶ νομίσματα.

Περὶ τὸ λυκαυγὲς τῆς 1 Ἰανουαρίου πᾶσα ἡ πόλις ἐξυπνος κατεγίνετο εἰς ἑορτάσιμον διάκοσμον τῶν οἰκιῶν· καὶ οἱ μὲν ἐστόλιζον τὰ πρόθυρα διὰ κλάδων δάφνης καὶ στεφάνων ἐξ ἀνθέων,[1] οἱ δὲ φοροῦντες πολυτελῆ, ἐκ πορφύρας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐνδύματα ὡδήγουν μετὰ λαμπάδων καὶ εὐφημιῶν τοὺς ἱπποτρόφους κυρίους εἰς τὰ ἱερά, ὅπως δεηθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῶν διὰ τὰς ἱπποδρομίας ὡρισμένων ἵππων αὐτῶν· οἱ παρακολουθοῦντες τούτους θεράποντες διέσπειρον εἰς τὸν συνωθούμενον ὄχλον δράκας νομισμάτων, ἡ δὲ συνοδία ἠρέσκετο θεωροῦσα τοὺς συλλογεῖς ἐρίζοντας καὶ καταπατουμένους. Μετὰ τὴν θυσίαν οἱ ἱπποτρόφοι διηυθύνοντο εἰς τὰ μέγαρα τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως, εἰς τοὺς ὑπηρέτας τῶν ὁποίων διένεμον χρυσᾶ νομίσματα· ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι ἠσπάζοντο ἀδελφικῶς, φιλοδωροῦντες πρὸς ἀλλήλους χρήματα.

Καὶ ταῦτα μὲν ἔπραττον οἱ τακτικώτεροι τῶν ἑορταστῶν· τὸ πλεῖστον ὅμως τῶν πολιτῶν διήρχοντο ὅλην τὴν νύκτα πίνοντες, διότι ὁ πότος ἦν κατ' αὐτοὺς *τῆς ἑορτῆς τὸ κεφάλαιον*· οἱ συνευθυμοῦντες ἡμιλλῶντο περὶ πολυποσίας, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεθύοντες ἀπεχώρουν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς ὕπνον.

Ἅμα τῇ ἡμέρᾳ κύριον μέλημα εἶχον οἱ δεξιώτεροι τὴν τῶν ἀνταλλασσομένων δώρων πομπήν, ἅπαντες δέ, πλούσιοί τε καὶ πένητες, μένοντες ἐν τῇ οἰκίᾳ εὐωχοῦντο, διότι καὶ ἡ τοῦ πτωχοτέρου τράπεζα *ἔγεμε λαμπρᾶς ἐδωδῆς*· μετὰ δὲ τοῦτο ἔπαιζον διάφορα παιγνίδια, καὶ πρὸ πάντων τοὺς κύβους, ἄνευ διακρίσεως ἡλικίας καὶ τάξεως.

Τὴν ἐπιοῦσαν πᾶς ὁ λαὸς συνηθροίζετο ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ διὰ νὰ θεωρήσῃ τὰ ἀμιλλώμενα ἅρματα καὶ ἵππους, μετὰ δὲ τοῦτο ἅπαντες λουόμενοι ἐπανήρχιζον τὴν εὐωχίαν, καὶ κορεννύμενοι μετέβαλλον τὰς τραπέζας εἰς κυβιστήρια.

Ἐπὶ τέλους τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐξηκολούθει μὲν ἡ ἑορτή, ἀλλὰ μετ' ὀλιγωτέρας ζέσεως ἕνεκα τῆς τριημέρου κοπώσεως, οἱ δὲ ζωηρότεροι παρεξέτεινον αὐτὴν καὶ μέχρι τῆς πέμπτης· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως αἱ Καλάνδαι ἔληγον ἐν τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ, ἐν δὲ τῇ πέμπτῃ, ὡς λέγει ὁ Λιβάνιος «ὥσπερ αὖρά τις ἔτι λεπτὴ πνέουσα, κατέχει τοὺς ἀνθρώπους ὁ καιρὸς ἐν εὐφροσύναις ἀμυδροτέραις· καὶ μόλις πως καὶ σὺν ὄκνῳ τῶν ἔργων ἅπτονται, καθάπερ ἵπποι διὰ χρόνου πάλιν ὑπαγόμενοι ζυγῷ· καὶ ὁμοῦ τε πρὸς τὸ ἔργον χωροῦσι καὶ εὔχονται τὴν αὐτὴν αὖθις ἑορτὴν ἐπιδεῖν».

Καὶ τοιαῦται μὲν ἦσαν αἱ Καλάνδαι κατὰ τὰς περιγραφὰς τοῦ Λιβανίου· ἐξ ἄλλου ὅμως συγχρόνου συγγραφέως, τοῦ ἁγίου Ἀστερίου, ἐπισκόπου Ἀμασείας (ἐν ἔτει 395), πληροφορούμεθα ὅτι σπουδαιότατον ἐν τῇ ἑορτῇ μέρος ἐλάμβανε τὸ θέατρον. Οἱ ἠθοποιοὶ ἐγκαταλείποντες τὴν θυμέλην ἡνοῦντο μετὰ τοῦ ὄχλου, καὶ εἰς συστήματα καὶ τάξεις διαιρούμενοι περιήρχοντο τὴν πόλιν εὐφημοῦντες καὶ ἐπικροτοῦντες ἐν ἁπάσῃ οἰκίᾳ. Οἱ πλουσιώτεροι τῶν πολιτῶν καὶ ἰδίως οἱ ὕπατοι διεσκόρπιζον ἀφθόνως χρήματα εἰς τοὺς αὐλητάς, τοὺς μίμους, ὀρχηστάς, ἡνιόχους, τὰς ἑταίρας, τοὺς θηριομάχους, ὅπως διασκεδάσωσι τὰ πλήθη· ὁ Ἀστέριος ταῦτα ἀναφέρων ἀποδίδει εἰς ἁπλῆν κενοδοξίαν τὴν γενναιοδωρίαν ταύτην, λέγων ὅτι οἱ ὕπατοι ἔπραττον τοῦτο ἐν τῇ ματαιότητι τοῦ νὰ ἴδωσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν μνημονευόμενα ἐν ἀρχῇ τῶν συμβολαίων, ἤτοι τῶν χάριν τῆς ἑορτῆς ἐκδιδομένων ὑπὸ τῆς πόλεως ψηφισμάτων. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ μανθάνομεν ὅτι ἐν ταῖς Καλάνδαις ἐγίνοντο καὶ θεατρικαὶ παραστάσεις προσωπιδοφόρων, καὶ τὸ περιεργότερον ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ στρατιῶται εἶχον τὴν ἐλευθερίαν μεταμφιεννύμενοι εἰς γυναῖκας νὰ διακωμῳδῶσι τοὺς ἀξιωματικοὺς αὐτῶν. Ἐνῷ δὲ ὁ Λιβάνιος ὁμολογεῖ ὅτι ἐν τῇ ἑορτῇ ἀδελφικῶς συνευθύμουν ἀστοί τε καὶ ἀγρόται, ὁ Ἀστέριος ἀπ' ἐναντίας γράφει ὅτι οἱ ἐν τῇ ἑορταζούσῃ πόλει χάριν ἐμπορίας συρρέοντες γεωργοὶ ἐγίνοντο ἀληθὲς θέατρον, χλευαζόμενοι, μαστιγούμενοι καὶ διακωμῳδούμενοι *ἔργοις τε καὶ λόγοις*· κατὰ πᾶσαν ὅμως πιθανότητα τὰς ἀπρεπεῖς ταύτας σκηνὰς διεδραμάτιζον μόνον οἱ προσωπιδοφόροι, διότι ὁμοία σκηνὴ μετὰ θλιβερωτέρων συνεπειῶν διεδραματίζετο καὶ ἐν τοῖς λεγομένοις βακχικοῖς Καταγωγίοις τῶν Ἐφεσίων.

Περὶ τῶν ἐν ταῖς Καλάνδαις παριστανομένων δραμάτων ἀκριβεῖς πληροφορίαι ἐλλείπουσιν· ἐκ τῆς ῥήσεως ὅμως τοῦ Ἀστερίου «παίζειν τὸν θάνατον» καὶ πρὸ πάντων τῆς εἰδικωτέρας περιγραφῆς τοῦ Χρυσοστόμου, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ Καλανδικαὶ παραστάσεις εἶχον ὑπόθεσιν τὴν διακωμῴδησιν τῆς κοσμικῆς ματαιότητος καὶ τὴν ἀποθέωσιν τοῦ θανάτου, ἑπομένως ἴσως σχετίζονται πρὸς τὴν μεσαιωνικὴν νεκρικὴν παράστασιν, τὴν γνωστὴν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *χορὸς τῶν Μακκαβαίων* (Danse Macabre).

Ἀγνοῶ ἂν αἱ Καλάνδαι ἑορτάζοντο μετὰ τῆς αὐτῆς πομπῆς καθ' ἅπαν τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος, εἰ καὶ ὁ Λιβάνιος ἐπανειλημμένως τοῦτο βεβαιοῖ· βεβαίως πάντες οἱ τότε ἑώρταζον τὴν πρώτην ἑκάστου ἔτους, ὡς καὶ οἱ νῦν, παρ' ἑκάστῳ ὅμως λαῷ ἡ ἑορτὴ ἔφερεν ἰδιάζοντα ψυχαγωγίας τύπον· οὕτως αὐτὸς ὁ τοσοῦτον λεπτομερῶς περιγράψας τὰς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Ἀντιοχείᾳ ἑορταζομένας Καλάνδας οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην μνείαν ποιεῖται περὶ ἀναμίξεως τοῦ θεάτρου ἐν τῇ ἑορτῇ, ἐνῷ ὁ Ἀστέριος θεωρεῖ τὸ θέατρον καὶ τοὺς προσωπιδοφόρους ὡς τὸ χαρακτηριστικώτατον τῶν Καλανδῶν γνώρισμα· ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ τρεῖς ἐκ Καππαδοκίας ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες, οὐδὲ κἂν μνημονεύοντες τὸ ὄνομα τῶν Καλανδῶν, ἀναφέρουσιν ἑτέραν ἑορτὴν τελουμένην ἐν Καππαδοκίᾳ, τὰ *Συμπόσια*, μετέχουσαν μὲν τῆς Καλανδικῆς πομπῆς, πράγματι ὅμως ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς ἑτέραν ἐθνικὴν ἑορτὴν γνωστὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κλήσεις*. Ἀλλ' αἱ Ἀντιοχικαὶ *Κλήσεις* ἔχουσι κοινὸν μὲν τὸ ὄνομα πρὸς τὰς Καλάνδας (διότι ἀπὸ τοῦ *καλῶ* ἐπίσης, ὡς προειρέθη, παράγεται καὶ ἡ λατινικὴ αὕτη λέξις), ὡς ἑορταὶ ὅμως ἦσαν ὅλως μὲν διάφοροι παρὰ τοῖς Σύροις, ταὐτόχρονοι ὅμως παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, διότι, ὡς θέλομεν ἴδει προσεχῶς, οἱ Βυζαντινοὶ ἐκχριστιανίσαντες τὰς Καλάνδας ἑώρταζον αὐτὰς κατὰ τὸν αὐτὸν μὲν χρόνον, ἤτοι ἀπὸ γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ μέχρι τῶν Θεοφανείων, μετὰ τελετῆς ὅμως διαφόρου· ἐν τῇ δωδεκαημέρῳ ταύτῃ ἑορτῇ, τῆς ὁποίας τὰ πρῶτα ἱστορικὰ ἴχνη ἀνευρίσκομεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὁ λαὸς εὐωχεῖτο αὐτοκρατορικῇ δαπάνῃ ἐν τῇ αὐλῇ τῇ λεγομένῃ τῶν *δεκαεννέα ἀκκουβίτων*, τὰ δὲ συμπόσια ταῦτα ἦσαν οὐ μόνον ἀπαράλλακτα πρὸς τὰς Ἀντιοχικὰς Κλήσεις, ἀλλὰ παραδόξως ἔφερον καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν, *Κλητόρια*[1] λεγόμενα ἐπὶ τὸ βυζαντινώτερον. Ὡς δὲ οἱ Ἀντιοχεῖς διέκριναν τὴν ἑορτὴν τῶν Καλανδῶν ἀπὸ τὰς Ὀλυμπιακὰς Κλήσεις, οὕτω καὶ οἱ Βυζαντινοὶ ἀντικαταστήσαντες τὴν πρώτην διὰ τῆς δευτέρας ὀνομασίας, οὐχ ἧττον διετήρησαν καὶ τὰς Καλάνδας οἱ μὲν ἐν ταῖς πόλεσιν ὡς ἁπλῆν ἑορτὴν τῆς πρώτης Ἰανουαρίου,[2] οἱ δὲ ἀγρόται ὡς θεατρικὴν πομπήν· ὡς ἁπλοῦς χαιρετισμὸς τῆς πρώτης τοῦ ἔτους (πρωτοχρονιᾶς) παραμείναι αἱ Καλάνδαι μέχρι τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπηρχαιώθησαν ἐπὶ τέλους· παραδόξως ὅμως, ἐνῷ ἡ λέξις ἐλησμονήθη, τὸ πρᾶγμα, ἤτοι ἡ Καλανδικὴ ἑορτὴ ζωηροτέρα ἀνεφάνη κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, τινὰ δὲ τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς Ἀθηναϊκῆς πρωτοχρονιᾶς ἀναπολοῦσι τὰς ἐπὶ Λιβανίου Καλάνδας, ἤτοι τὴν ἐκ τῶν ἀγρῶν εἴσοδον τῶν θρεπτῶν πτηνῶν, τὸ νυκτερινὸν παίγνιον τῶν κύβων (νῦν χαρτοπαίγνιον), τὴν ἀνταλλαγὴν ἐδωδίμων, τὴν φιλοδωρίαν χρημάτων, τοὺς συριγμοὺς τῶν ἑορταζόντων, καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὴν τύχην τῶν Καλανδῶν παρηκολούθησαν καὶ τὰ βυζαντινὰ Κλητόρια, τὰ ὁποῖα σὺν τῷ χρόνῳ ἀπαρχαιωθέντα ἐπὶ τέλους ἐσήμαινον ἁπλῶς πᾶν βασιλικὸν δεῖπνον.

Αἱ ἑορτολογικαὶ αὗται περιπλοκαὶ βεβαίως δὲν ἐπῆλθον τυχαίως, ἀλλ' ὑπηγορεύθησαν ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, σκοπούσης νὰ ἐξαλείψῃ οὕτω καὶ τὰ τελευταῖα λείψανα τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων. Αὐτὸς ὁ κατὰ τῶν Καλανδῶν κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου ἐπίτηδες συγχέει ταύτας πρὸς πολλὰς ἄλλας ἐθνικὰς ἑορτάς, μὲ τὴν μονομερῆ βεβαίως πρόθεσιν ὅπως διὰ τῆς συγ-

1. Ὁ Χρυσόστομος λέγει ὅτι πλὴν τῶν πλεκομένων στεφανωμάτων ἤπτοντο καὶ λύχνοι ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς. (Λόγος τοῖς Καλάνδαις).

Καὶ νῦν ἔτι οἱ Ἕλληνες περὶ τὸ λυκαυγὲς ἑκάστης πρώτης τοῦ μηνὸς Μαΐου στέφουσι τὰ πρόθυρα τῶν οἰκιῶν δι' ἀνθέων καὶ κλάδων δάφνης.

1. Κεδρηνός, σελ. 675, ἔκδ. Παρισίων· ὁ Θεοφάνης (6050) καλεῖ ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον τὰ Κλητόρια Ἄρισα. Τοιαύτην ἀρχὴν ἔχουσι καὶ αἱ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ λέξεις Κάλεσμα, Καλῶ, σημαίνουσαι τὴν πρόσκλησιν εἰς εὐωχίαν ἐπὶ ἐπισήμῳ ἑορτῇ καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ γάμῳ.

2. Διὰ μακρῶν περιγράφει τὰς Βυζαντινὰς Καλάνδας ὁ πολυμαθὴς τῆς Θεσσαλονίκης ἀρχιεπίσκοπος Εὐστάθιος ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Κομνηνόν (Migne, Patrologia Græca, τόμ. 136, σελ. 1257—1262)· παράβαλλε καὶ Δημητρίου Κυδώνη ἐπιστολὴν ἐν Boissonade Anecdota Nova, σελ. 251.

Ἐν πολλοῖς ἑλληνικοῖς τόποις διατηρεῖται ἔτι τὸ ἔθιμον ὅπως οἱ παῖδες ψάλλωσιν ἐν ἑκάστῃ πρωτοχρονιᾷ συγχαρητήριους ὕμνους, Κάλαντα λεγομένους· ἐξ τῶν Καλανδίων τούτων ὕμνων ἐγεννήθη καὶ ῥῆμα, Καλαντίζω, σημαίνον ᾄδω τὰ Κάλαντα καὶ ἁπλῶς εὔχομαι τὴν πρώτην τοῦ ἔτους. (Καλαντίζω, dare il buon capo d'anno. Λεξικὸν Σομαθέρα).

χύσεως παραλυθῇ ἡ διάκρισις τοῦ εἰς ἑκάστην ἑορτὴν ὡρισμένου χρόνου, ὅστις ἀπετέλει τὴν κυριωτάτην βάσιν τῆς ὑπὲρ τῶν πομπῶν τούτων δημοτικῆς παραδόσεως. Τὸ δέλεαρ τοῦτο ἐπέτυχε μὲν παρὰ τοῖς ἀστοῖς, διότι καὶ αὐστηρότερον ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπετηροῦντο καὶ προχείρους εὕρισκον νέας θυμηδίας εἰς ἀντικατάστασιν τῶν παλαιῶν, οἱ ἀγρόται ὅμως κατώρθωσαν ὅπως παρολισθήσωσιν ἀπὸ τὸ ἐκκλησιαστικὸν δίκτυον· διὸ βλέπομεν τούτους καὶ μόνους ἑορτάζοντας τὰς Καλάνδας, ὡς καὶ τὰ τοῦ Πανὸς καὶ Βάκχου ὄργια κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος μέχρι τῶν Σταυροφορικῶν χρόνων, πιθανῶς δὲ καὶ ἀργότερον. Εἰς διατήρησιν τῶν παλαιῶν αὐτοῦ παραδόσεων ὁ λαὸς ἀνέδειξεν οὐ μόνον ἐπιμονὴν ἀλλὰ καὶ εὐφυΐαν· φοβούμενος τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀναθέματα προσεποιεῖτο ὅτι ἀπεκήρυττε τὴν ἀφοριζομένην ἑορτήν, πράγματι ὅμως ἐλησμόνει μόνον τὸ ὄνομα ἀλλ' οὐχὶ τὸ ἔθιμον. Ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν τὰ Συμπόσια, ἤδη δὲ θέλομεν ἐν συντόμῳ ἐκθέσει τὰς παραδόξους φάσεις τὰς ὁποίας διελθοῦσα ἡ ἐθνικὴ αὕτη ἑορτὴ κατώρθωσε νὰ ἐπιζήσῃ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Ὁ μέγας Βασίλειος λεπτομερῶς περιέγραψε τὰ τότε ἐν Καππαδοκίᾳ τελούμενα Συμπόσια, ἡ περιγραφὴ δὲ αὕτη ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἑορτὴ μεταβαλοῦσα ἁπλῶς τὸ ὄνομα οὐδὲν ἧττον ἐξακολουθεῖ ἀπαραλλάκτως μέχρις ἡμῶν τελουμένη.

Ἡ ἐν Καρθαγένῃ σύνοδος ἀπηγόρευσε τὰ Συμπόσια ταῦτα.

Τὰ Συμπόσια ταῦτα, καταδικασθέντα καὶ ὑπὸ δύο ἑτέρων συνόδων, τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ (κανὼν ζ') καὶ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ (κανὼν νε'), ὁ λαὸς συγχωνεύσας μετ' ἄλλης χριστιανικῆς ἑορτῆς μετωνόμασεν *Ἀγάπας*· ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνω κανόνες ὡς πρόφασιν τῆς καταργήσεως τῶν Συμποσίων ἐπρόβαλλον τὴν πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς συνάφειαν τῶν χριστιανῶν, ὁ λαὸς θέλων νὰ ἄρῃ καὶ τὴν πρόφασιν ταύτην μετέφερεν ἐντὸς αὐτῶν τῶν ἐκκλησιῶν τὰς βακχικὰς αὐτοῦ Ἀγάπας. Ἀλλ' ἡ ἐν Τρούλλῳ σύνοδος ἐννοήσασα τὸ στρατήγημα αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε καὶ τὰς Ἀγάπας διατάξασα τὴν ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν ἀποβολὴν αὐτῶν· ὁ λαὸς φοβηθεὶς τὴν νέαν τῶν Πατέρων ἀπειλὴν ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τὰς Ἀγάπας καὶ στρώσας αὐτὰς ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς ἐκκλησίας ἑώρταζεν ἐν τῷ ὡρισμένῳ χρόνῳ μετὰ χορῶν καὶ βακχικῶν ᾀσμάτων. Ἄλλοι κανόνες διώκουσι τὰς Ἀγάπας καὶ ἀπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ προαυλίου, καὶ τότε τὰ Συμπόσια καταφεύγουσιν εἰς τὰς χλοερὰς πεδιάδας καὶ τὰ ἐρημοκκλήσια, οὕτω δὲ κατώρθωσαν ἵνα διατηρηθῶσι μέχρις ἡμῶν ὑπὸ τὸ τουρκικὸν ἐπὶ τέλους ὄνομα Κουρμπάνια (θυσίαι), τῆς Ἀγάπης μεταπεσούσης εἰς ἄλλην σημασίαν.[1] Ἀλλ' οὔτε τὰ Κουρμπάνια εἶδε μὲ καλὸν ὄμμα ἡ ἐκκλησία, διὸ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Μακεδονικῆς Καμπανίας Θεόφιλος ἀφιερώσας δύο ὁλόκληρα κεφάλαια τοῦ Ταμείου τῆς Ὀρθοδοξίας κατὰ τῶν Κουρμπανιςῶν συζητεῖ πρὸς τούτους ὡς ἑξῆς· «Ἀλλὰ τί προφασίζονται αὐτοὶ οἱ Κουρμπανισταὶ καὶ λέγουσιν; ἡμεῖς θυσίαν δὲν κάμνομεν, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ εἰς πανήγυριν πηγαίνομεν, ἡ φατρία μας σφάζει ἓν πρόβατον νὰ συμφάγωμεν.... διατί δὲν ἀγοράζεις ἓν ἐξ αὐτῶν νὰ ψήσῃς; ὅπου καὶ νὰ σοῦ τὸ χαρίσουν, δὲν τὸ δέχεσαι· μόνον ζωντανὸν νὰ τὸ σφάξῃς θέλεις, καὶ ὁλόκληρον νὰ τὸ ψήσῃς, καὶ νὰ τὸ θεωρήσῃς (σπλαγχνοσκοπήσῃς); ... διατί δὲ καὶ τὸ δέρμα τοῦ κουρμπανίου σου τὸ ἀφιερώνεις εἰς τὸ μοναστῆρι, καὶ δὲν εἶναι οὔτε συγχωρημένον νὰ τὸ κρατήσῃς, οὔτε νὰ τὸ πωλήσῃς; .. Ἄχ, χριστιανέ, τὰ ἴδια καὶ ἀπαράλλακτα εὑρίσκω νὰ ἔκαμναν καὶ οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς πανηγυρικάς των θυσίας».

Ἡ ἀνωτέρω περὶ Συμποσίων παρέκβασις ἐγράφη πρὸς ἀπόδειξιν τῶν διαφόρων μεταπτώσεων τὰς ὁποίας ὑπέστησαν τὰ ἑορτολογικὰ ὀνόματα ἐν διαστήματι δεκακαιπέντε ὅλων ἑκατονταετηρίδων. Μέχρι τῶν Σταυροφορικῶν χρόνων ἡ παλαιὰ Καλανδικὴ πομπή, δηλαδὴ τὰ συνεχῆ συμπόσια, αἱ θεατρικαὶ παραστάσεις καὶ ἰδίᾳ αἱ προσωπιδοφορίαι, συγχέονται πρὸς τὰ Κλητόρια καὶ πρὸ πάντων τὰ λεγόμενα Βοτὰ καὶ Βρουμάλια, περὶ ὧν κατωτέρω· ἀπὸ τῆς ΙΓ' ὅμως ἑκατονταετηρίδος πᾶσαι αἱ ἑορταὶ αὗται ἀφανίζονται, ἀφοῦ ὅμως πρότερον μετεβίβασαν πᾶσαν τὴν πομπὴν αὐτῶν εἰς τὰς Ἀποκρέω· τὸ ὄνομα τοῦτο (Ἀποκρεύσιμος ἢ Ἀποκρεώσιμος) ἀπαντᾷ πρῶτον ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, δηλοῦν ἁπλῶς τὰς τελευταίας πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα κρεωφάγους ἡμέρας· ἀπὸ τῶν Παλαιολόγων ὅμως ἡ Ἀπόκρεως προσλαβοῦσα συνεπίκουρον καὶ τὸ θέατρον ἐνθρονίζεται ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν βακχικὴ ἑορτὴ ἢ μᾶλλον πομπή·[1] ὡς δὲ τῶν ἐπὶ Ἀστερίου Καλανδῶν κυριώτατος χαρακτηρισμὸς ἦσαν αἱ προσωπιδοφορίαι, οὕτω καὶ τῆς νῦν Ἀπόκρεω κεφαλαιῶδες γνώρισμα εἶναι ἡ μεταμφίασις. Ἀλλὰ καὶ τὰ συμπόσια συγχωνευθέντα εἰς τὰς Ἀποκρέω ἀποτελοῦσι τὴν *ἀπόδοσιν*[2] τῆς βακχικῆς ταύτης ἑορτῆς· ἐνῷ δὲ ἤλλαξαν τὸ ὄνομα, ἐπὶ τὸ λατινικώτερον καλούμενα Κούλουμα (Cumulus, προσθήκη, ἀπόδοσις), οὐδὲν ἧττον ἡ πομπὴ μένει ἔτι ἡ αὐτὴ ὡς πρὸ χιλίων πεντακοσίων ἐτῶν τὴν περιέγραψεν ὁ μέγας Βασίλειος.

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΟΛΟΜΒΟΣ

Βίος αὐτοῦ καὶ ἀνακαλύψεις.

[Μετάφρασις Α. Μ.]

Α'

Γνωστότερος πάντων τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, ὧν αἱ κατὰ μέρος ἀλληλοδιάδοχοι νέαι γεωγραφικαὶ ἔρευναι ἐχρησίμευσαν ὡς βάσις τῶν γεωγραφικῶν ἐπιστημῶν, εἶναι ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος. Ὁ ἔξοχος οὗτος ἀνὴρ δὲν ἔσχε τὴν εὐτυχίαν νὰ μεταδώσῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τοὺς τόπους, οὓς ἀνεκάλυψεν· ἴσως δὲ καὶ τὸ τοιοῦτον ὑπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τῆς δημοτικότητος τοῦ ὀνόματός του· διότι πάντοτε οἱ θαυμασταί, τοὐλάχιστον οἱ μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρός, τοῦ καθιερώσαντος ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ εἰς τὴν τέλεσιν μεγάλου ἔργου, εἰς τὴν ἐπιδίωξιν γενναίας ἰδέας ἢ ὠφελίμου, ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ ἐγείρωσι μνημεῖον εὐγνωμοσύνης δημοσίας, ὅταν ἐγένετο θῦμα τῆς ἀφοσιώσεώς του.

Ὁ Κολόμβος ὑπῆρξεν εἷς τῶν τοιούτων ἀνδρῶν· διότι πλὴν μιᾶς ἡμέρας δόξης, ἅπας ὁ βίος αὐτοῦ διῆλθεν ἐν μέσῳ ἀγώνων κατὰ τῆς ἀδιαφορίας, τῆς κακεντρεχείας καὶ τῆς ἀχαριστίας τῶν συγχρόνων του· ἤθελε δὲ τούτου ἕνεκα λάβει τιμητικὴν θέσιν ἐν τῷ μαρτυρολογίῳ τῆς ἐπιστήμης, ἐὰν ἡ ἱστορία, ἧς αἱ κρίσεις πιστεύονται ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, δὲν ἐπεφύλασσεν αὐτῷ ἑτέραν, ἂν οὐχὶ ἐνδοξοτέραν (οὐδὲν ἐνδοξότερον τοῦ νὰ πάθῃ τις ἔκ τινος μεγάλης ἰδέας), τοὐλάχιστον ἐπιφθονωτέραν θέσιν· διότι ἀποθεώσασα τὸν τελικὸν θρίαμβον ἐξήλειψε τὰς περιπετείας καὶ τὰ παθήματα τῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὰς δυσκολίας ταύτας, τὰς ἀδιαλείπτως ἀναφαινομένας, τὰ κωλύματα, τὰ πάντοτε μεγεθυνόμενα, τοὺς ἐς ἀεὶ παρόντας κινδύνους, ὀλίγον γνωστούς, κυρίως δ' εἰπεῖν κακῶς γνωστούς, προτιθέμεθα ἐνταῦθα ν' ἀφηγηθῶμεν, παρακολουθοῦντες βῆμα πρὸς βῆμα τὸν περιώνυμον θαλασσοπόρον, κατὰ τὸ ἡμερολόγιον αὐτοῦ, τὸ συνταχθὲν ἐπὶ τῶν τεσσάρων αὐτοῦ πλῶν, οὓς ἐπεχείρησε πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς.

Ὁ ἀνήρ, εἰς ὃν ἀνήκει ἡ δόξα ὅτι ἀνέῳξε νέον κόσμον εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν, ἐγεννήθη περὶ τὸ 1436 ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Γενούης. Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι βέβαιον, ἀμφίβολον ὅμως ἐν τίνι πόλει, διότι ἡ Σαβόνη, ἡ Φιεζόλη, ἡ Ὀνέλια, ἡ Κογόρεο, ἡ Νέρβη, ἡ Μπογκιάσκο καὶ ἡ Γενούη, κυρίως δὲ ἡ τελευταία διεκδικοῦσι τὴν τιμὴν τῆς ἐν αὐταῖς γεννήσεως τοῦ ἀνδρός. Ἐν ταῖς ἀμφιβόλοις ἀφηγήσεσι βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Κολόμβου Δομίνικος Κολόμβος, ἦτο μικρὸς βιομήχανος μαλλίων, ἱκανῶς εὔπορος ὥστε νὰ χορηγήσῃ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ σχεδὸν τελείαν παίδευσιν. Οὕτω δὲ ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν του Χριστοφόρος ἀπεστάλη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παβίας, ὅπου ἐν ἡλικίᾳ 14 ἐτῶν ἔμαθε τόσην γεωγραφίαν, κοσμογραφίαν, γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν, ὅσην οἱ διδάσκαλοί του ἠδύναντο νὰ διδάξωσιν αὐτῷ.

Μετ' ὀλίγον κατέλιπε τὰ βάθρα τοῦ σχολείου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον, ἀναλαβὼν ὑπηρεσίαν ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν πλοίων, ἅτινα ἡ πόλις τῆς Γενούης ἀπέστελλεν εἰς πάσας τὰς θαλάσσας. Δι' αὐτῶν ἔκαμε πολλοὺς μεγάλους πλοῦς· ἐπεσκέφθη τὴν Ἀνατολήν, τὴν Δύσιν, τὰς βορείους χώρας τῆς Εὐρώπης, πολλάκις τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Πορτογαλλίαν καὶ τὰς νήσους τῆς Ἀφρικῆς. Ἀπέκτησε δὲ τοιαύτην φήμην ὡς θαλασσοπόρος ὥστε ἡ πόλις τῆς Γενούης ἀνέθετο αὐτῷ κατ' ἐκλογὴν τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου της ὅταν ἐπολέμει κατὰ τῆς δημοκρατίας τῆς Ἐνετίας· πολὺ δὲ ὕστερον ὁ βασιλεὺς Ῥεναῖος ὁ Ἀνδεγαυὸς ἐνεπιστεύθη αὐτῷ τὴν ἀρχηγίαν ἐκστρατείας εἰς τὰ παράλια τῆς Βαρβαρίας.

Οἱ ἀλλεπάλληλοι αὐτοὶ διορισμοί, ἐξηγούμενοι καὶ διὰ τῆς ἀνωτέρας μαθήσεως μεταξὺ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ ναυτικῶν, ἣν ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος εἶχεν ἀποκτήσει δι' εἰδικῶν ἰδίων μελετῶν, ἃς καθ' ἑκάστην ἐποίει ἔν τε τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει, κατέστησαν αὐτὸν γνωστὸν εἰς πάντας, οὐδαμῶς ὅμως προσεπηύξησαν καὶ τὸ βαλάντιόν του.

Κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν ταξειδίων του ἐσχεδίαζε γεωγραφικοὺς πίνακας, οὓς ἐπώλει εἰς τοὺς ναυτικοὺς ὅπως ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου, καὶ εἰς τὴν ἀληθῆ ἐπιθυμίαν πρὸς σπουδὴν τῆς γεωγραφίας, ἐπιστήμης τέως ἀτελοῦς, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ὀλίγοι ἄνθρωποι ᾐσθάνοντο ἔρωτα.

Περὶ τοιαῦτα λοιπὸν ἀσχολούμενος εὐνόητον ὄντως καθίσταται πῶς ἐπῆλθεν αὐτῷ ἡ ἰδέα, εἰς ἣν ἔμελλε ν' ἀφιερώσῃ τὸν βίον του. Ὁδηγούμενος ἐκ τῆς ἀπείρου ἐκτάσεως τῶν θαλασσῶν ἐπὶ τῆς γηΐνης σφαίρας, διότι τότε δὲν ἐγνώριζον

---

1. Ἀγάπην σήμερον ὁ λαὸς καλεῖ τὴν δευτέραν ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, μετὰ μεσημβρίαν ψαλλομένην.

1. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ λαὸς ἤρχισεν ἑορτάζων τὰς Ἀποκρέω μετά τινος βακχικῆς πομπῆς ἐπὶ τῶν Εἰκονομάχων βασιλέων, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς ἑξῆς περικοπῆς τῶν Κατηχητικῶν λόγων Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου· «Εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην ᾄδουσιν ᾄσματα δαιμονικά, ἤγουν τραγούδια, καὶ παίζουν ὡσὰν μωρὰ παιδία.» Στουδίτου Κατηχήσεις, μεταγλωττισθεῖσαι εἰς ἁπλῆν φράσιν. Ἐνετίῃσι, 1770 (Κατήχησις τῇ Κυριακῇ τῆς Τυροφάγου, σελ. 103).

2. Ἀπόδοσιν ἔλεγον οἱ βυζαντινοὶ τὸ τέλος ἑκάστης ἐπισήμου ἑορτῆς. Ducange, Glos. Græc. λ. ἀποδίδοσθαι. Ὁ Σοφοκλῆς (Greek Lexicon λ. Ἀπόδοσις) ὀρθῶς παρατηρεῖ ὅτι ἡ βυζαντινὴ ἀπόδοσις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ τῶν Ἑβραίων ἐξόδιον σημαῖνον, ὡς προερρέθη, τὴν τελευτήν· πραγματικῶς δὲ ἐπιθανάτιος πομπὴ τῶν Ἀποκρέω εἶναι τὰ Κούλουμα, τὰ ὁποῖα οἱ Γάλλοι καὶ Ἰταλοὶ εἰδικώτερον καλοῦσιν enterrement du Carnaval, funerale del Carnovale. Ὡς γνωστὸν τὸ Carneval παράγεται ἐκ τῶν τοῦ νεωτέρου λατινισμοῦ λέξεων Carnelevamen, Carnelevale, Carnelevarium, Carniprivium, σημαινουσῶν ὡς ἡ Ἀπόκρεως τὴν ἄρσιν, ἀποχήν, καὶ ἀφαίρεσιν τοῦ κρέατος· πᾶσαι αἱ λέξεις αὗται δὲν εἶναι ἀρχαιότεραι τῶν Σταυροφορικῶν χρόνων, ἐν ἀρχῇ δ' ἐδήλουν μόνον τὴν τελευταίαν τῆς Τυροφάγου ἑβδομάδος Κυριακήν.

Ὅτι δὲ ἡ νῦν Ἀποκρεωτικὴ πομπὴ εἶναι ἡ αὐτὴ τῶν παλαιῶν Καλανδῶν πειθόμεθα καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ τελευταία τῆς Καλανδικῆς πομπῆς ἡμέρα ἐκαλεῖτο ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ Ἀπόθεσις, δηλαδὴ Κούλουμα (Νεαρὰ 105, σελ. 269, ἐκδ. Ἑρρ. Στεφάνου).

εἰμὴ τὴν Εὐρώπην, Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν, δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὑπῆρχε τόσον μέγα κενὸν, καὶ ἐπῆλθεν αὐτῷ ἡ σκέψις ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ξηρά τις εἰς τὰ ἄγνωστα ἐκεῖνα παράλια.

Δὲν ἐπρέσβευε λοιπὸν ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ νέος κόσμος (ἀπέθανε μάλιστα μὴ γινώσκων ὅτι ἀνεκάλυψε τοιοῦτον), ἀλλ' ὑπελόγιζεν ὅτι ἡ Ἀσία θὰ προεξετείνετο πολὺ περισσότερον παρ' ὅσον ἦτο γνωστή. Ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ νομίζων τὴν τὴν γῆν πολὺ μικροτέραν τοῦ πραγματικοῦ αὐτῆς μεγέθους, ἐδίδασκεν ὅτι τὰ παράλια τῆς Ἀσίας ἀφίσταντο 2,000 λεύγας τῶν παραλίων τῆς Εὐρώπης. Ὁ Κολόμβος ὅμως μᾶλλον ἐπίστευεν εἰς τὸν Σενέκα καὶ τὸν Στράβωνα, οἵτινες διετείνοντο ὅτι οὐρίου πνέοντος ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἠδύνατό τις νὰ πλεύσῃ ἐξ Ἱσπανίας εἰς τὰς Ἰνδίας.

Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον τὸ μέγα εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νέας ὁδοῦ διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ συντομωτέρας ὅπως φθάσῃ τις εἰς τὰ πλούτη τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Κίνας. Οἱ σοφοὶ, οὓς καθημερινῶς συνεβουλεύοντο, συνεζήτουν τὸ πρᾶγμα, ἔγραφον περὶ τῶν θαλασσίων ἐκβρασμάτων, καταφανῶς Ἰνδικῶν, ἅτινα ἀνεύρισκον συνήθως κατὰ μῆκος τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἁγ. Βικεντίου τῆς Ἱσπανίας, πλησίον τῆς νήσου Μαδέρας καὶ τῶν νήσων Ἀζόρων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐγίνωσκον τότε αὐτὸ τὸ γιγάντειον ῥεῦμα, τὸ καλούμενον *Ἐγκόλπιον ῥεῦμα* (Gulf-Stream), συνεπέραινον ὅτι ἡ Ἀσία δὲν ἀπέχει πολὺ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Ἡ θαλασσοπορία δὲν ἐφαίνετο ἀδύνατος. Ἐγνώριζον τότε τὰς Ἀζόρας ὡς σημεῖον ἀναψυχῆς καὶ παρεδέχοντο τὴν ὕπαρξιν τῶν νήσων Ἀντίλια μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας.

Αἱ τοιαῦται διαδόσεις τῶν χρόνων τούτων, αἵτινες συνέπιπτον μετὰ τοῦ θέματος, περὶ ὃ ὁ Κολόμβος ἐνησχολεῖτο, ἐξήγειρον ἔτι μᾶλλον τὴν διάνοιάν του, καὶ ἤρξατο μελετῶν πᾶσαν ἔκθεσιν περιηγητοῦ, ἐξήταζε γηραιοὺς ναυτικοὺς, συνήθροισεν ὅλας τὰς δυνατὰς πληροφορίας καὶ συνῆψεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Μαρτίνου Βεχαΐμ, ἀνδρὸς πεπαιδευμένου, ὅστις ἐφεῦρε τρόπον, δι' οὗ τὸ ἀστρολάβιον ἐφηρμόσθη εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ναυτιλίας, καὶ μετὰ τοῦ περιωνύμου ἀστρονόμου Τοσκανέλλη.

Ἐν βραχεῖ εἶχε σχεδὸν περατώσει τὸ σχέδιόν του, ὅτε ἔν τινι ἐκδρομῇ εἰς τὰ παράλια τῆς Πορτογαλλίας ἐπυρπολήθη τὸ πλοῖόν του, καὶ πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἐν αὐτῷ ἀπωλέσθη, αὐτὸς δ' οὗτος ἐσώθη κολυμβῶν.

Μετὰ τὸ συμβὰν τοῦτο ἀπεσύρθη εἰς Λισσαβῶνα, ἔνθα εἰργάζετο ἰχνογραφῶν πίνακας γεωγραφικοὺς, ναυτικὰ σχέδια, καὶ κατασκευάζων γηΐνους σφαίρας, ὧν ἐγένετο μεγίστη πώλησις εἰς τὸ ἐμπόριον· διὰ τούτου δὲ συνῆψε καὶ φιλικὰς σχέσεις πρός τινα εὐγενῆ Ἰταλὸν Βαρθολομαῖον Παλεστρέλλον, ἱκανώτατον ναυτικὸν καὶ, ὡς ὁ Κολόμβος, κάτοχον γεωγραφικῶν γνώσεων, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἰδρύσει ἀποικίαν εἰς τὴν ΒΔ. τῆς Μαδέρας κειμένην νῆσον Πόρτο Σάντο, τότε νεωστὶ ἀνακαλυφθεῖσαν.

Ὁ Παλεστρέλλος ἔδωκε γυναῖκα εἰς τὸν Κολόμβον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Φελίπαν τῷ 1470· μετ' ὀλίγα δ' ἔτη ἀποθανὼν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀντὶ πάσης κληρονομίας τὰ χειρόγραφά του, τὰ ὄργανά του, τὰς παρατηρήσεις του. . . . . καὶ τὴν μικρὰν ἀποικίαν.

Θεωρεῖται ὡς βέβαιον, ὅτι ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος διέμεινεν ἐπί τινα χρόνον ἐν ΠόρτοΣάντῳ, ὅπου ἑδραίωσαν ἔτι μᾶλλον τὰς πεποιθήσεις του ἐπὶ τοῦ σχεδίου, ὅπερ διελογίζετο, τὰ φυτικὰ ἐκβράσματα, ἅτινα ὁ Ὠκεανὸς ἔρριπτεν ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς νήσου.

Ἐν τούτοις ὅπως πορισθῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν συμμετέσχε θαλασσοποριῶν τινων εἰς τὰ παράλια τῆς Γουϊνέας, ἔπειτα πωλήσας πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἐν ΠορτοΣάντῳ ἐξώπλισε πλοῖον δι' οὗ ἔπλευσεν εἰς τὴν βόρειον θάλασσαν ἵνα ἰδίοις ὄμμασι βεβαιωθῇ περὶ τῶν ἀνακαλύψεων, ἃς ἡ παράδοσις ἀπέδιδεν εἰς τοὺς Σκανδιναυοὺς θαλασσοπόρους. Τοῦτο δ' ἔπραξε διότι εἶχεν ὁριστικῶς ἀποφασίσει διὰ πάσης θυσίας νὰ κάμῃ ἀρχὴν τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἐπιχειρήσεως.

Ἄγνωστος ἡ ἔκβασις τοῦ πλοῦ τούτου, πιθανὸν εἶναι μόνον ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἐπικερδὴς, διότι ὁ Κολόμβος ἐπανελθὼν εἰς Λισσαβῶνα ἤρξατο πάλιν νὰ κατασκευάζῃ χάρτας καὶ σφαίρας πρὸς συντήρησιν ἑαυτοῦ καὶ τῆς γυναικός του.

Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον διέλαμψεν εἰς τὸν Κολόμβον μεγάλη ἐλπίς. Ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας Ἀλφόνσος Ε' ἐζήτησε τὴν συμβουλὴν τοῦ ἀστρονόμου Τοσκανέλλη περὶ τοῦ ἂν εἶναι δυνατὸν νὰ πορευθῇ τις εἰς τὰς Ἰνδίας διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Ὁ Τοσκανέλλη ἀπήντησε δι' ὑπομνήματος καταφατικοῦ· ἐπρότεινε δὲ τὸν Κολόμβον ὡς τὸν μᾶλλον πεπειραμένον ναυτίλον καὶ ἱκανὸν νὰ φέρῃ εἰς πέρας ἀγαθὸν τοιοῦτον ἔργον.

Ὁ Κολόμβος προσεκλήθη εἰς τὴν αὐλὴν, ἀλλὰ τὸ πρῶτον τοῦτο διάβημα εἰς οὐδὲν ἀποτέλεσμα κατέληξεν, οὐχὶ διότι ὁ βασιλεὺς δὲν ἐπίστευσεν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν, ἀλλὰ διότι ἀπετράπη τῆς ἐπιχειρήσεως, ἕνεκα τοῦ ἀρξαμένου πολέμου κατὰ τῆς Ἱσπανίας καὶ ἀπέθανεν οὐδαμῶς τυχὼν χρόνου ὅπως σκεφθῇ ἐπὶ τούτου.

Ὁ διάδοχός του Ἰωάννης Β' διὰ πανουργίας, ἐφ' ᾗ ὅμως ἐτιμωρήθη ἐκ τῆς ἀποτυχίας τῆς θαλασσοπορίας, ἣν ἀνέλαβε, προσεποιήθη ὅτι ἀποδέχεται τὰ σχέδια τοῦ Κολόμβου. Ἐνόμισε δὲ ὅτι καὶ πᾶς ἄλλος ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὰ, καὶ εὐθὺς ὡς ἐξετέθησαν αὐτῷ καθαρῶς, ἀπέστειλεν εἰς ἐπιστημονικὴν ἐπιτροπὴν πρὸς ἐξέτασιν,

αὕτη δὲ δὶς ἀπέρριψεν αὐτὰ ὡς χιμαιρικὰ καὶ ἀσεβῆ. Ἐν τῷ μεταξὺ δ' ὁ Ἰωάννης ἐξώπλισε καραβέλλαν, ἣν ἀπέστειλεν εἰς Κίναν διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ· τὸ πλοῖον ὅμως μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Λισσαβῶνος, τοῦ πληρώματος ἀποθαρρυνθέντος ἐκ τῆς ἀπειρίας τοῦ πρωρέως καὶ τῆς ἀθυμίας τῶν ναυτῶν, προελθούσης ἐκ τριημερίας καταλαβούσης αὐτούς.

Βαθέως δυσαρεστηθεὶς διὰ τὸν ἀγενῆ αὐτὸν τρόπον τοῦ Ἰωάννου Β' κατενόησεν ὁ Κολόμβος ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίζῃ ἐκ τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας τοὐναντίον οὗτος ἐγένετο ἀντίζηλος αὐτοῦ ἱκανὸς νὰ ὀργανώσῃ νέαν θαλασσοπορίαν. Διὸ ἀπεφάσισε νὰ προτείνῃ τὸ ταχύτερον τὸ σχέδιόν του εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα. Ἀλλ' ἡ δημοκρατία τῆς Γενούης καὶ ἡ τῆς Ἐνετίας εἰς τὰς ὁποίας ἐναλλὰξ ἀπηυθύνθη κακῶς ἀπεδέχθησαν τὸ σχέδιον τοῦ ὑπερωκεανείου πλοῦ. Ὁ Κολόμβος μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ἐπανῆλθεν εἰς Λισσαβῶνα ἀκριβῶς ἐν χρόνῳ, ὅπως κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς γυναικός του, ἥτις ἀπέθνησκεν ἐκ λύπης, ἴσως δὲ καὶ ἐκ πενίας, καταλείπουσα αὐτῷ δεκαετὲς τέκνον (1485).

Τότε πανταχόθεν ἀπωθούμενος, κατηγορούμενος ὡς φαντασιόπληκτος ὑπὸ τῶν σοφῶν τοῦ κράτους, ἐνοχλούμενος ὑπὸ τῶν δανειστῶν, ἀπολέσας τὸ ἀξίωμά του, καὶ μέλλων ν' ἀπολέσῃ καὶ τὴν ἐλευθερίαν του, ὁ μέγας αὐτὸς, ἀλλὰ πτωχὸς ἀνὴρ νύκτωρ ἔφυγεν ἐκ Λισσαβῶνος καταφυγὼν εἰς τὴν Ἱσπανίαν μετὰ τοῦ υἱοῦ του Διέγου. Τὴν ὁδοιπορίαν ἐξετέλεσε πεζῇ, σχεδὸν δίκην ἐπαίτου, τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου φέρων τὸ τέκνον του ἐπ' ὤμων, στερούμενος πάσης βοηθείας, ἔχων ὅμως ἐλπίδας, αἵτινες ὑπεστήριζον τὰς δυνάμεις του καὶ τὸ θάρρος· ἐπορεύετο δεῖνα προσφέρῃ εἰς τὸν Φερδινάνδον καὶ τὴν Ἰσαβέλλαν, οἵτινες ἐβασίλευον ἐν Ἱσπανίᾳ, *νέον κόσμον*, ὃν ἦτο βέβαιος ὅτι ἤθελεν ἀνακαλύψει.

Ἡμέραν τινὰ ἐκ τοῦ κόπου, ἴσως δὲ καὶ τῆς πείνης καταβεβλημένος παρὰ τὴν πόλιν Πάλον, ἔκρουσε τὴν θύραν μοναστηρίου φραγκισκανῶν τῆς Σάντα-Μαρία τῆς Ῥαβίδας, αἰτῶν φιλοξενίαν διὰ τὴν νύκτα ἐκείνην. Οἱ ἐνάρετοι ἐκεῖ πατέρες ἐκράτησαν αὐτὸν ἐπὶ τρεῖς μῆνας· διότι ὁ ἡγούμενος Δὸν Ζουὰν Περὲζ ἐκ Μαρσένης συνεκινήθη ἐκ τῆς ἀθυμίας αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ εὐγενοῦς χαρακτῆρος· ἐρωτήσας δὲ τὸ αἴτιον τῆς λύπης καὶ μαθὼν, παρηγόρησεν αὐτὸν διὰ τὰς ἀποτυχίας· ἐπὶ τέλους δὲ συνεμερίσθη τῶν ἐλπίδων του.

Αὐτόθι ὁ Κολόμβος εὗρεν ἀληθεῖς σοφοὺς, οἵτινες μετὰ προσοχῆς ἤκουσαν τὰ σχέδιά του καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἀγχίνοιάν του· ἐξήγησεν εἰς αὐτοὺς τὰ σχέδια, τὰ ὁποῖα ἐμελέτησαν κατόπιν ἄνδρες εἰδότες, οἵτινες καὶ ἐζήτησαν διασαφήσεις παρὰ διασήμων θαλασσοπόρων, ἐπὶ τέλους παρεκίνησαν αὐτὸν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐνεργείας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων του, αὐτοὶ δὲ οὗτοι προσηνέγθησαν νὰ παράσχωσι βοήθειαν. Ὁ ἔξοχος δὲ Ζουὰν Περὲζ, ὅστις ὑπῆρξε *πνευματικὸς* τῆς βασιλίσσης τῆς Ἱσπανίας καὶ διετήρει ἔτι ἐπίδρασίν τινα εἰς τὴν αὐλὴν, ἔδωκεν αὐτῷ συστατικὰ γράμματα, καὶ ὅπως μὴ τὸ τέκνον του Κολόμβου παράσχῃ ἐμπόδιον εἰς τὰ διαβήματά του ἀνέλαβε τὴν ἀνατροφὴν αὐτοῦ.

Ὁ Κολόμβος πλήρης χαρᾶς ἀνεχώρησεν εἰς Κορδούην, ὅπου διέτριβον τότε οἱ ἡγεμόνες. Ἀλλὰ μεθ' ὅλας τὰς συστατικὰς ἐπιστολὰς τοῦ Περὲζ, μετὰ δύο μόλις ἔτη ἠδυνήθη νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν βασίλισσαν. Πρὸς τοῦτο δὲ προέβη εἰς ἄπειρα διαβήματα καὶ ἀπείρους ἀπηύθυνε παρακλήσεις ἀπασχολούμενος τὴν ἡμέραν περὶ τὰ τοιαῦτα, τὴν δὲ νύκτα ἐργαζόμενος εἰς τὴν σχεδιογράφησιν χαρτῶν ὅπως πορίζηται τὰ πρὸς τροφήν. Ἐν τούτοις διετήρει τὸ θάρρος καὶ ἠσθάνετο ὅτι ἐπὶ τέλους ἤθελε νικήσει. Ἀπεῖχεν ὅμως ἔτι μακρὰν τὸ τέρμα τῶν θλίψεών του.

Παρουσιασθεὶς εἰς τὸν Φερδινάνδον καὶ τὴν Ἰσαβέλλαν ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τοῦ Τολέδου, τοῦ περιωνύμου Καρδιναλίου Γκουζαλὲς δὲ Μενδόζα, ἀνέπτυξεν αὐτοῖς τὸ σχέδιόν του μετὰ τοσαύτης σαφηνείας καὶ ζήλου, ὥστε σχεδὸν κατέπεισεν αὐτούς. Ἐν τούτοις δὲν ἠθέλησαν νὰ συμμερισθῶσι τὸ πρᾶγμα πρὶν ὑποβάλωσι τὴν γνώμην τοῦ Κολόμβου εἰς τὴν κρίσιν συνόδου ἱεραρχῶν καὶ θεολόγων, συγκαλεσθέντων ἐπὶ τούτῳ ἐν τῇ Μονῇ τῶν Δομινικανῶν τῆς Σαλαμάγκας.

Ὁ Κολόμβος παρέστη ἐνώπιον τῶν δικαστῶν του τούτων τῷ 1487· λέγομεν δικαστῶν του, διότι ἐκλήθησαν ὡς κριταὶ ἐπιστήμονες. Ἀλλ' οἱ κληρικοὶ ἐκεῖνοι, ὡς ἀσχολούμενοι μόνον περὶ θέματα ἐκκλησιαστικὰ, ἐκηρύχθησαν κατ' αὐτοῦ φυσικῶς, διότι αἱ ἰδέαι τοῦ Κολόμβου ἦσαν ὑπό τινα ἔποψιν αἱρετικαί.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἐν οἷς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα κυρίως εἵλκυον πολὺ τὴν προσοχὴν τῶν διοικούντων καὶ οἱονεὶ ἐδέσποζον τῶν λοιπῶν ζητημάτων, οἱ περὶ τοὺς λοιποὺς ἐπιστημονικοὺς κλάδους ἀσχολούμενοι δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφέρωσι γνώμας ἀντιφασκούσας πρὸς τὰς ἁγίας Γραφάς. Ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος παρεδέχετο ὅτι ἡ γῆ εἶχε σχῆμα σφαιρικὸν, ἀλλὰ κατ' αὐτοῦ ἀντέτασσον τὰ κείμενα τῶν Γραφῶν, αἵτινες δὲν παρεδέχοντο τὴν γῆν ὡς σφαιρικήν· διότι ἐν τῷ ψαλτηρίῳ ἀναγράφεται ὅτι ὁ οὐρανὸς ὡς δέρμα ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς γῆς, [Ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέρριν· ὁ στεγάζων ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῷα αὐτοῦ] καὶ ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ παραβάλλει τὸν οὐρανὸν πρὸς σκηνὴν καλύπτουσαν τὴν γῆν.

Ἔπρεπε λοιπὸν ἐκ παντὸς τρόπου νὰ ὑποχω-

ρήσῃ πᾶσα ἐπιστημονικὴ ἀπόδειξις· διότι ὁ Λακτάντιος καὶ ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος ἀπέδειξαν ἀναντιρρήτως τὴν μὴ ὕπαρξιν ἀντιπόδων.

Ὁ Κολόμβος εἰς μάτην κατέβαλε κόπους καὶ εὐγλωττίαν. Δὲν ὑπάρχουσι χείρονες κωφοὶ τῶν μὴ θελόντων ν' ἀκούσωσι· τὸ δὲ συνέδριον τῆς Σαλαμάγκας οὐδὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ. Ὁ Κολόμβος ὡς καινὰ πράγματα ἐρχόμενος νὰ καθιερώσῃ ἀπεπέμφθη περιφρονητικῶς. Τὸ συμβούλιον ἐθεώρησε μανίαν τὴν ὑπέρμετρον αὐτὴν ἀξίωσιν *κοινοῦ ἀνθρώπου*, προτείνοντος τοιαύτην ἀνακάλυψιν· τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ τότε τὸ σχῆμα τῆς γῆς ἦτο τὸ θέμα τῶν μελετῶν τόσων φιλοσόφων καὶ σοφῶν· τόσοι δὲ ναυτικοὶ πρὸ μυριάδων ἐτῶν οὐδὲν εἶχον προτείνει περὶ τούτου.

Ὁ Κολόμβος καταφρονούμενος καὶ σκωπτόμενος ἀπῆλθεν εὐτυχὴς λογιζόμενος διότι δὲν κατεκρίθη ὡς αἱρετικὸς, ἀλλὰ οὐδόλως ἀπέβαλε τὸ θάρρος. Διὰ τῆς ἐπιμονῆς του καὶ τῆς εὐγλωττίας του κατώρθωσε νὰ τύχῃ τῆς προστασίας τῆς Ἰσαβέλλας. Αἱ προτάσεις του ἀλληλοδιαδόχως ἐπέμποντο εἰς διαφόρους ἐπιτροπάς, ὧν ἡ ἐξέτασις παρετείνοντο ἐπὶ μακρόν· ὅτε δὲ τέλος ἐγένοντο δεκταὶ κατ' ἀρχὴν, ὁ Φερδινάνδος εὑρέθη περιπεπλεγμένος εἰς πόλεμον κατὰ τῶν Μαύρων· μόνον δὲ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Γρενάδας τῷ 1492, συνήνεσε σπουδαίως νὰ διαπραγματευθῇ μετ' αὐτοῦ.

Ἀλλὰ τότε ἡ ἀγχίνοια τοῦ ἀνδρὸς, ὅστις ἔμελλε νὰ πλουτίσῃ τὴν Ἱσπανίαν, ἐτέθη ὑπὸ ἐμπορικὰς συμφωνίας. Ἀγανακτήσας λοιπὸν διότι περιμένων τοσοῦτον χρόνον εἶδεν ὅτι μετεχειρίζοντο αὐτὸν ὡς μισθοφόρον, καὶ ἐξοργισθεὶς ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν περιφρονήσεως τῶν ἐν τέλει, ἐγκατέλιπε τὴν Γρενάδαν ἐπὶ σκοπῷ νὰ πορευθῇ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας τὰς κτήσεις, περὶ τῆς εὑρέσεως τῶν ὁποίων ἔτι μᾶλλον ἐπείσθη. Ἀλλ' ἡ βασίλισσα Ἰσαβέλλα μαθοῦσα τὴν φυγήν του, προσεκάλεσεν αὐτὸν αὖθις νὰ ἐπανέλθῃ.

Ἐπανῆλθεν, ἀλλ' οὐχὶ τόσῳ μετριόφρων ὡς πρότερον. Κατενόησεν ὅτι ἄνθρωπος μετριόφρων κρίνεται παρὰ τῶν ἄλλων πάντοτε μετρίως. Διὸ ἠθέλησε νὰ τιμηθῇ κατὰ τὴν ἀξίαν του. Καὶ ἐζήτησε νὰ διορισθῇ ναύαρχος τοῦ στόλου, ὃν ἔμελλε νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὸν ἀντιβασιλέα τῆς χώρας, ἣν ἐπορεύετο ν' ἀνακαλύψῃ. Παρεχωρήθη αὐτῷ ὅ,τι ἐζήτησε διὰ συμβολαίου συνταχθέντος τῇ 14 Ἀπριλίου 1492, πρὸς δὲ πλήρης ἰδιοκτησία «τὸ ἓν δέκατον τῶν μαργαριτῶν, τῶν πολυτίμων λίθων, τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου, τῶν ἀρωμάτων, τῶν τροφῶν καὶ τῶν ἐμπορευμάτων, ἅτινα ἤθελε λάβει δι' οἱουδήποτε τρόπου ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτοῦ.»

Τέλος μετὰ πάροδον 18 ἐτῶν καὶ ἐν τῷ 56 ἔτει τῆς ἡλικίας του, ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος ἀρχὴν ἐποιεῖτο ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου, ὅπερ ἔμελλε ν' ἀναγράψῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὴν ἀθανασίαν.

Β'
Πρώτη θαλασσοπορία.

Ἀνακάλυψις τῶν νήσων Σὰν-Σαλβατὼρ, Κονσεψιὼν, Γκράντ-Ἐξουμὰ, Ἀόγκ, Μουκαρὰς, Κουλέα καὶ Ἁγ. Δομέγκου.

Ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος δὲν εἶχεν ἔτι φθάσει εἰς τὸ τέρμα τῶν περιπετειῶν του. Ἐδοκίμασεν ἀπείρους κόπους εἰς τὸ νὰ συλλέξῃ καλοὺς ναύτας πρὸς τὸν πλοῦν. Κατώρθωσε δὲ νὰ ναυτολογήσῃ ἑκατοντάδα ναυτῶν καὶ νὰ διασκεδάσῃ τοὺς φόβους, οὓς ἐνέπνεε τοιαύτη ἐπιχείρησις εἰς τὸ ἀχανὲς πέλαγος τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, θεωρουμένου τότε ὡς χώρας σκότους καὶ θανάτου. Μετ' ὀλίγον ὅμως παρετήρησεν, ὡς δὲ λέγουσί τινες ἐξ ἐλλείψεως χρημάτων, πράγματι ὅμως διὰ τῶν ἀποκρύφων ῥαδιουργιῶν αὐλικῶν τινων, ὅτι ὁ στόλος, ἐφ' οὗ διωρίσθη ναύαρχος, συνέκειτο ἐξ ἑνὸς πλοίου (καραβέλλας)· οὐχ ἧττον καὶ πρὸ τῆς δυσκολίας ταύτης δὲν ἀπώλεσε τὸ θάρρος, μικρὰν θεωρήσας ταύτην ὡς πρὸς τὰς παρελθούσας, τὰς ὁποίας καὶ ὑπερεπήδησεν. Συνῆψεν ἀμέσως σχέσεις μεγάλας πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Πινζὼν, πλουσίους ναυτικοὺς τῆς Πάλου, οἵτινες συνεμερίσθησαν τῶν ἐλπίδων του καὶ ἐφώπλισαν ἰδίαις δαπάναις δύο πλοῖα νέα, ἐφ' ὧν καὶ αὐτοὶ οὗτοι ἐπέβησαν.

Ὁ στολίσκος λοιπὸν τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου συνέκειτο ἐκ τριῶν πλοίων. Τῆς *Καλλέγας*, ἣν παρεχώρησεν αὐτῷ ἡ βασίλισσα, καὶ ἣν μετωνόμασε *Ἁγίαν Μαρίαν*, τῆς *Πιντᾶ*, ἧς ἦτο πλοίαρχος ὁ Ἀλόνζος Πινζὼν καὶ τῆς *Νίνας*, ἧς ἦτο πλοίαρχοι οἱ ἕτεροι δύο ἀδελφοὶ Φραγκίσκος καὶ Βικέντιος Πινζών. Ὁ στολίσκος οὗτος ἀνεπέτασε τὰ ἱστία καὶ ἀνήχθη εἰς τὸ πέλαγος τῇ 3 Αὐγούστου 1492 ἐκ τοῦ μικροῦ λιμένος τῆς Πάλου ἐν μέσῳ μεγάλης συναθροίσεως περιέργων, ἐξ ἐκπλήξεως μᾶλλον ἢ ἐκ συμπαθείας κατεχομένων, καὶ συρρευσάντων ἐκεῖ μᾶλλον ὅπως ἴδωσιν ἀνθρώπους τολμηροὺς καὶ ἄφρονας, ἀποδημοῦντας ἄνευ ἐλπίδος ἐπιστροφῆς, ἢ ὅπως εὐχηθῶσιν αὐτοῖς *κατευόδιον*.

Ἡ κοινὴ γνώμη εἶχε καταδικάσει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν πρᾶξιν ταύτην· καὶ ὁ ἀποχαιρετισμὸς αὐτὸς τῶν θεατῶν πρὸς τοὺς πλοιάρχους καὶ τοὺς ναύτας ὑπεδείκνυεν ὅτι δὲν ἤθελον ἐπανίδει αὐτοὺς, οὐδαμῶς συντελέσας εἰς τὸ νὰ ἐξαλείψῃ τὸν ἐνδόμυχον τρόμον ὑφ' οὗ κατείχοντο τὰ πληρώματα, φερόμενα πλησίστια ἐπὶ τῆς ἀγνώστου ἐκείνης θαλάσσης, τὴν ὁποίαν εἶδός τι φόβου, μεταδιδομένον ἐκ παραδόσεως ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν καὶ ἡ ἔλλειψις ὀργάνων ναυτικῶν, ἀπέκλεισεν ἐντελῶς εἰς τοὺς ναυτίλους τῆς ἀρχαιότητος.

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ἄνεμος ὁμαλὸς καὶ οὔριος πνέων ἐνεθάρρυνέ πως τὰ πνεύματα· ὁ πλοῦς ἔβαινε καλῶς. Ὅτε ὅμως ἐπρόκειτο νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰς Καναρίας νήσους, ὅπου κατέπλευσαν ὅπως ἐπισκευάσωσι τὴν *Πιντᾶ*, ἧς τὸ

πηδάλιον ἐβλάβη, πιθανώτατα ἐκ τῆς δυστροπίας τοῦ πηδαλιούχου, κατέλαβε τὰ πληρώματα ἡ δυσθυμία. Φαινόμενον δὲ κατὰ τὸν πλοῦν φυσικὸν, ὅπερ δι' ἀνθρώπους κατεχομένους ὑπὸ φόβου ἔλαβε χαρακτῆρα ἀπαισίου οἰωνοῦ, ἐδιπλασίασε τὴν δυσθυμίαν τῶν ναυτῶν. Ἐκ τοῦ ψραιστείου τῆς Τενερίφης, μιᾶς τῶν Καναρίων νήσων, ἐγένετο ἔκρηξις, ἥτις ἐπί τινας ἡμέρας ἐρώτισε τὴν θάλασσαν δι' ἀπαισίων λάμψεων. Πάντες οἱ ναῦται ὑπέλαβον τοῦτο ὡς δήλωσιν τοῦ θείου, καὶ παρεκάλεσαν ἱκετευτικῶς τὸν ναύαρχον νὰ μὴ θελήσῃ νὰ προχωρήσῃ πέραν τῶν ὁρίων τοῦ γνωστοῦ κόσμου. Ἀλλ' ὁ Κολόμβος ἐπέμενεν ἀκλόνητος ἐν τῇ πίστει. Ἐνεθάρρυνε τὸ πλήρωμα δι' ἐξηγήσεως τοῦ φυσικοῦ ἐκείνου φαινομένου, ὅπερ ἐξεφόβισεν αὐτό· πλειότερον ὅμως θάρρος ἐνέπνευσεν ὁ ἐνθουσιασμός του. Τῇ 6 Σεπτεμβρίου κατέλιπε τὴν Γομέραν [μίαν τῶν Καναρίων νήσων], ἧς οἱ κάτοικοι ἐπεκύρωσαν τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγνώστου χώρας πρὸς δυσμάς· δὲν εἶπεν ὅμως εἰς τοὺς ἀπίστους συντρόφους του ὅτι τρία πλοῖα Πορτογαλλικὰ ἐξοπλισθέντα ὑπὸ τῆς ζηλοτυπίας τοῦ Ἰωάννου Β' περιέμενον αὐτὸν εἰς τὸ πέλαγος ὅπως διακωλύσωσι τὴν πρόοδον τοῦ πλοῦ, τὰ ὁποῖα ὅμως ὁ Κολόμβος ἐπιδεξίως ἀπέφυγε καὶ διευθύνθη ἀποφασικῶς πρὸς δυσμάς.

Ὑπελείποντο ὅμως ἔτι πολλαὶ δοκιμασίαι. Γαλήνη πλήρης ἐπελθοῦσα κατέστησεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀκίνητον τὸν στολίσκον· τοῦτο δὲ κατέβαλεν ἐντελῶς τὸ θάρρος τῶν πληρωμάτων. Ὁ Κολόμβος κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τῆς νηνεμίας μετέβαινεν ἀπὸ πλοίου εἰς πλοῖον ἐνθαρρύνων τοὺς ναύτας, ἐξεγείρων τὴν περιέργειαν διὰ τῆς περιγραφῆς τῶν θαυμασίων χωρῶν, ἃς εἶχον πρὸ αὐτῶν· ὑπέθαλπε δὲ καὶ τὴν ἀπληστίαν αὐτῶν λέγων ὅτι ἐκ τῶν χωρῶν ἐκείνων θὰ συγκομίσωσιν ἄφθονον χρυσόν. Ἐπὶ τέλους ἔπνευσεν ἰσχυρὸς ἀνατολικὸς ἄνεμος, ὅστις ὤθησε τὰ πλοῖα εἰς καλὴν διεύθυνσιν. Ὁ ἄνεμος ὅμως οὗτος ἐπὶ μακρὸν διαρκέσας ἐνέβαλεν εἰς ἀνησυχίαν τοὺς ναύτας, ὀλίγον μεριμνῶντας ἐὰν διὰ τοῦ ἀνέμου ἐκείνου προσήγγιζον ταχέως εἰς τὸ τέρμα τοῦ πλοῦ των· διότι ἔβλεπον ἀφ' ἑτέρου ὅτι ὁ ἄνεμος ἀφῄρει ἀπ' αὐτῶν πᾶν μέσον ἐπιστροφῆς.

Εἰς ἀπόστασιν 200 λευγῶν ἀπὸ τῶν Καναρίων νήσων ὁ Κολόμβος παρετήρησε παραδόξους μεταλλαγὰς τῆς μαγνητικῆς βελόνης τῆς πυξίδος. Ἐμελέτησε τὸ φαινόμενον τοῦτο κρυπτόμενος μετὰ προφυλάξεως ἀπὸ τῶν συντρόφων του. Ἀλλ' οἱ πηδαλιοῦχοι ἐνωρὶς παρετήρησαν ὅτι αἱ μαγνητικαὶ βελόναι ἔκλινον βορειοδυτικῶς (nordouestiient)· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀπόκλισις τῆς βελόνης δὲν ἦτο τότε γνωστὴ, ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς ἀνατροπὴν τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ ἐφαντάσθησαν ὅτι ἀφίκοντο εἰς τὰς ἐσχατιὰς τοῦ κόσμου, καὶ ὅτι ἐνώπιον αὐτῶν ὑπῆρχε τὸ κενὸν, ἄβυσσοι μυστηριώδεις, ἀκατάληπτοι εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιστήμην.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ὑπῆρξε νέα ἀφορμὴ φρίκης· ἀλλ' ὁ Κολόμβος ἐνεθάρρυνεν αὖθις τοὺς ἄνδρας, ἐξηγῶν αὐτοῖς τὸ φαινόμενον κατὰ τὰς παρατηρήσεις, ἃς ἔκαμε· πρὸ πάντων ὅμως ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς δεικνύων χελιδόνα καὶ φαέθονα, πτηνὰ ἱπτάμενα περὶ τὴν Νίναν, συμπεραίνων ὅτι, ἐπειδὴ τὰ πτηνὰ ταῦτα δὲν ἀπεμακρύνοντό ποτε σχεδὸν ὑπὲρ τὰς 25 λεύγας τῆς θαλάσσης, ἡ ξηρὰ ἦτο ἐκεῖπου πλησίον.

Ἡ ἐλπὶς ἀνεγεννήθη εἰς τὰς καρδίας ἐπί τινα χρόνον .... καὶ ἐπερρώσθη ἔτι ὅτε τὴν ἡμέραν τῆς 17 Σεπτεμβρίου εἶδον πολλὰ χόρτα ἐπιπλέοντα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Εἶδον μάλιστα ἐπί τινος σωροῦ χόρτων καρκῖνον ζῶντα, ἀπόδειξις βεβαία τῆς ὑπάρξεως παραλίας ἐκεῖ πλησίον. Ἐν τούτοις ἀδιακόπως ἔπλεον πρὸς τὰ πρόσω, ἡ δὲ ξηρὰ δὲν ἐφαίνετο. Ἤρχισαν νὰ πιστεύωσιν ὅτι τὰ τεκμήρια ἐκεῖνα τῆς ξηρᾶς ἦσαν ἀπατηλὰ, ὅτι ἡ θάλασσα ἦτο ἄνευ ὁρίων, καὶ ὅτι αὐτοὶ ἀπωλέσθησαν εἰς τὸ ἀχανὲς πέλαγος· ἐπειδὴ δὲ τὰ τρόφιμα ἤρχισαν ἐξαντλούμενα ἡ ἀποθάρρυνσις κατέβαλε πάντων τὰς ψυχάς. Γογγυσμοὶ ἐξηγέρθησαν καὶ στάσις ἐπέκειτο νὰ ἐκραγῇ. Ὁ ναύαρχος κατέστειλε μὲν διὰ τῆς δραστηριότητός του πᾶν κίνημα, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπαναφέρῃ καὶ τὸ θάρρος τῶν ἀνδρῶν, ὅτε νέα τεκμήρια ὑπάρξεως ξηρᾶς ἐπῆλθον πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν ὑποσχέσεών του. Ἑσπέραν τινὰ πλῆθος μικρῶν πτηνῶν περιέπτατο ᾄδουσα περὶ τὰ πλοῖα, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἀνεγνώρισαν στρουθοὺς, εἶδος πτηνῶν, ὅπερ συνήθως διατρίβει περὶ τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Κολόμβος μετεχειρίζετο τὰς ἐνδείξεις αὐτὰς καθόσον ἐνεφανίζοντο (συνηθέστατα δὲ παρεστάθησαν τοιαῦται κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου), ὅπως ἐμπνέῃ θάρρος εἰς τοὺς ἠθικῶς καταβεβλημένους συμπλωτῆρας αὐτοῦ. Τῇ 1 Ὀκτωβρίου ἀνήγγειλεν ὅτι διήνυσαν 584 λεύγας πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τῆς νήσου Φέρου· αὐτὸς δ' ἐγίνωσκε καλῶς ὅτι ἡ ἀπόστασις ἡ διανυθεῖσα ἦτο ὑπὲρ τὰς 700 λεύγας, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐκφοβίσῃ αὐτοὺς λέγων ὅτι ἦσαν τόσον μακρὰν τῆς πατρίδος των.

Ἐν τούτοις ὁ πλοῦς ἐξηκολούθει, αἱ ἡμέραι διεδέχοντο τὰς ἡμέρας καὶ αἱ νύκτες τὰς νύκτας καὶ ἡ ξηρὰ δὲν ἐφαίνετο. Οἱ ναῦται κατηφεῖς καὶ ἀνήσυχοι ὑπήκουον, ἐν δὲ μόνον φαινόμενον ἤρκει νὰ παρουσιασθῇ ὅπως καταπλήξῃ αὐτούς.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν ἐβράδυνεν· ὁ στολίσκος ἔπλεεν ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ Ἰσημερινοῦ, ὅτε οἱ ναῦται παρετήρησαν μετὰ φρίκης ἐξεγειρόμενα κύματα μὴ ὑπάρχοντος ἀνέμου. Ἡ διαταραξις αὕτη στοιχείου, ὅπερ αὐτοὶ ἐγνώριζον,

ἐνέσπειρε τὸν φόβον καὶ ἐπίστευσαν ὅτι ἀφίκοντο εἰς παράλια ἀπρόσιτα, καὶ ὅτι πέραν ὑπῆρχον ἄβυσσοι, ὅπου τὰ πλοῖα ἀναμφιβόλως ἤθελον καταποντισθῆ. Ἐθεώρησαν ἑαυτοὺς ἀπωλολότας· ἐν τῇ ἐξεγέρσει δὲ τοῦ φόβου καὶ τῇ προσεγγίσει τοῦ κινδύνου ἀπώλεσαν τὸ σέβας πρὸς τὸν ναύαρχόν των. Στάσις ἐπέκειτο, ἣν ἡ δύναμις τῆς νοημοσύνης καὶ τοῦ λόγου τοῦ Κολόμβου δὲν ἦτο δυνατὴ νὰ καταστείλῃ, ὅτε ἐν μέσῳ τῶν κραυγῶν τῆς ὀργῆς ἤκουσαν τὸν διοικητὴν τῆς *Πίντας* ἀνακράζαντα τὴν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐπιθυμητὴν φωνήν—*Ξηρά*.

Ἦτο ἡ 7 Ὀκτωβρίου. Πάντες ὁμοφώνως ἐξέβαλον τὴν φωνὴν ταύτην τῆς ἐλπίδος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπῆλθεν ἡ νύξ, περιέμενον τὴν ἐπαύριον ν' ἀπολαύσωσι τὴν εὐφροσύνην τῆς θέας τῶν ἀναφανέντων παραλίων.

Ἡ περιμενομένη ἐναγωνίως ἡμέρα ἐπῆλθεν, ἀλλὰ κατέδειξεν ὅτι ἠπατήθησαν· ὅ,τι εἶδον τὴν προηγουμένην ἦτο νέφος ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος.

Οἱ γογγυσμοὶ ἐπανελήφθησαν καὶ αὐτὸς ὁ Κολόμβος ἤρχισε ν' ἀμφιβάλλῃ οὐχὶ περὶ τοῦ τελικοῦ ἀποτελέσματος, διότι διατηρεῖ πεποίθησιν ἀκράδαντον, ἀλλὰ περὶ τῆς διευθύνσεως ἣν ἠκολούθησε· διὸ βεβαιώσαντος τοῦ Πινζὼν ὅτι εἶδεν ἐκ τῆς *Πίντας* ψιττακοὺς ἱπταμένους νοτιοδυτικῶς ἤλλαξε τὴν γραμμὴν μοίρας τινὰς πρὸς νότον. Εὐτυχὴς σκέψις, διότι ἂν ἐξηκολούθει διευθυνόμενος πρὸς δυσμὰς τὰ πλοῖά του ἤθελον πιθανῶς ἀφανισθῆ εἰς τὴν σύρτιν τῆς Βαχάμας.[1] Ἡ μεταβολὴ τῆς διευθύνσεως τῆς ὁδοῦ, καίτοι σπουδαία, ἐτάραξε τὰ πληρώματα, διότι ὑπεδείκνυεν ὅτι ὁ ναύαρχος εἶχεν ἐνδοιασμούς, ἑπομένως ἢ ἠπάτα τὰ πληρώματα ἢ εὑρίσκετο εἰς πλάνην· νέα στάσις ὠργανοῦτο ὅτε νέα φωνὴ ἠντήχησεν ἐκ τῆς *Νίνας*—*Ξηρά!*

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἦτο ἀπάτη, διότι μετά τινας ὥρας παρετήρησαν ὅτι νέφος ἦτο τὸ ὁρώμενον.

Τότε ἡ δυσαρέσκεια ἀνεπιφυλάκτως ἐξερράγη. Αὐτὴ ἡ ξηρά, ἡ τόσον ἐπιθυμητή, ἡ δὶς ὑποδειχθεῖσα κατὰ δύο ἡμέρας καὶ πάντοτε ἀποσυρομένη ἐφάνη εἰς ἄλλους μὲν ὡς εἰρωνεία τοῦ Θεοῦ, ἐμπαίζοντος τὰ παθήματά των, εἰς ἄλλους δὲ ὡς στρατήγημα τοῦ ναυάρχου ἵνα ἐμπνέῃ αὐτοῖς ὑπομονήν. Οὐδὲν κατὰ τοῦ Θεοῦ δυνάμενοι νὰ πράξωσιν, ἐστράφησαν κατὰ τοῦ Κολόμβου καὶ συναθροισθέντες ἐπὶ τοῦ καταστρώματος κατηγόρουν αὐτοῦ, ὅτι ἠπάτησεν αὐτοὺς καὶ ἤγαγεν εἰς βέβαιον θάνατον· οἱ μᾶλλον στασιασταὶ διεκήρυξαν ὅτι ἔπρεπεν ἐπὶ τέλους νὰ ἐπιβάλλωσι τιμωρίαν εἰς τὸν Κολόμβον.

Ὑπῆρξεν ὄντως στάσις φανερά; Ἱστορικοί τινες βεβαιοῦσι ταύτην, ἀλλ' ὁ Κολόμβος ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ περὶ τοῦ ταξειδίου τούτου, οὐδεμίαν ποιεῖται μνείαν τοιαύτης στάσεως. Εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ ναῦται τῶν τριῶν πλοίων συνενοήθησαν καὶ τῇ 10 Ὀκτωβρίου ἠρνήθησαν νὰ προχωρήσωσι περαιτέρω. Ἀλλ' οὐδὲν ἀποδεικνύει ὅτι ἐκέλευσαν εἰς τοὺς πρωρεῖς νὰ στρέψωσι τὰς πρώρας καὶ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ ὅτι ὁ Κολόμβος δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τὰς ἀπειλὰς καὶ τὴν ὀργὴν αὐτῶν εἰμὴ παραδίδων τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐὰν μετὰ τρεῖς ἡμέρας δὲν προσήγγιζεν αὐτοὺς εἰς ξηράν. Τὰ τοιαῦτα ἔχουσί πως μυθικὴν χροιάν. Τὸ πιθανὸν εἶναι ὅτι ὁ ναύαρχος κατεδάμασε τὴν καθολικὴν ἐξέγερσιν διὰ τῆς δραστηριότητός του καὶ ἐπωφελήθη ἔτι μερικὰς ἡμέρας, πάντων ἀνυπομονούντων, διὰ τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ τῆς ἐνθουσιώδους καὶ τῆς ἐμπνεύσεως τῆς πεποιθήσεώς του περὶ τῆς ἐπιτυχίας. Συμβεβηκότα δέ τινα ἐπῆλθον εἰς ἐπικουρίαν του.

Τῇ 11 Ὀκτωβρίου παρετήρησαν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐκ τῆς *Σάντα Μαρίας* κάλαμον ἔτι πράσινον. Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν τὸ πλήρωμα τῆς *Πίντας* ἀνέσυρεν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τεμάχιον ξύλου, ὅπερ ἐφαίνετο νεωστὶ ἐπεξειργασμένον διὰ σιδήρου· καὶ ὡς ἐὰν ἡ Πρόνοια ἡ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐναντία τοῦ ναυάρχου ἤθελε νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰς ἀποδείξεις τῆς προσεγγίσεως τῆς ξηρᾶς, οἱ ναῦται τῆς *Νίνας* ἀνέσυραν ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης κλάδον λευκακάνθης ἀνθοφόρον, ἐφ' οὗ ὑπῆρχε φωλεὰ πτηνοῦ μετὰ τριῶν ὠαρίων.

Αἱ ἀπρόσβλητοι αὗται μαρτυρίαι ἐλπίδος, ἥτις ἐραίνετο πραγματουμένη, ἦσαν ἀρκοῦσαι ὅπως ἀναχαιτίσωσιν οἱανδήποτε στάσιν, ἐὰν ὄντως ἐν τῇ ἀληθεῖ σημασίᾳ τῆς λέξεως ὑπῆρξε τοιαύτη.

Ἠγέρθησαν ἀληθῶς μεμψιμοιρίαι καὶ ἀπειλαὶ ἐν στιγμαῖς ἀγανακτήσεως καὶ ἀποποίησις πρὸς ἐργασίαν, ἀλλὰ πάντα ταῦτα δὲν διηυθύνοντο κατὰ τῆς ἐξουσίας τοῦ Κολόμβου· ἄλλως ἤθελε σημειώσει ταῦτα τὰ κινήματα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του, ὅπερ ὁ φίλος αὐτοῦ Λὰς-Κάζας παρέδωκεν εἰς τὴν δημοσιότητα.

Ἔπλευσαν ἔτι καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ταύτην ἀλλ' οὐδὲν παρετήρησαν. Τὴν νύκτα οὐδεὶς ἐκοιμήθη ἐκ τοῦ πληρώματος τῶν πλοίων. Διότι πλὴν τοῦ γενικοῦ διαφέροντος πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς θαλασσοπορίας, πάντες οἱ ναῦται εἶχον καὶ ἴδιον συμφέρον νὰ δείξωσι τὴν νέαν ἤπειρον, διότι ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος ὑπεσχέθη ἀμοιβὴν 10,000 μαραβετίων (8,000 φράγκων περίπου) εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε πρῶτος ἰδεῖ τὴν ξηράν.

Ὑπὲρ πάντας ἠγρύπνει ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος βεβυθισμένους εἰς μεγάλας σκέψεις ἐν τῇ παραμονῇ τῆς πραγματώσεως τῶν ἐλπίδων παντὸς τοῦ βίου του, καὶ ἐναγωνίως παρετήρει ἕκαστον κῦμα παρερχόμενον παρὰ τὸ πλοῖόν του, καὶ ὑπελόγιζεν ἕκαστον τῶν κύμβων, οἵτινες ἐπλησίαζον αὐτὸν εἰς τὸν σκοπόν του.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐνόμισεν ὅτι εἶδε μακρὰν φῶς, ἀλλὰ φοβούμενος μὴ ἠπατήθη ὑπὸ τῶν φωσφορικῶν πυρῶν, ἅτινα πολλάκις τρέχουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἐκάλεσεν ἕνα νέον ἀξιωματικὸν ὀνόματι Γκουτιερὲζ, εἰς ὃν ἔδειξε τὸ φωτεινὸν σημεῖον, ὅπερ ἔτρεμεν εἰς τὰ σκότη τοῦ ὁρίζοντος. Ὁ Γκουτιερὲζ, ὅστις ἦτο ἐκ τῶν ἀντιπραττόντων περισσότερον, καὶ ὅστις ἤδη δὲν ἐνόει νὰ δείξῃ ποσῶς θαυμασμὸν εἰς τὸν ναύαρχον, ἐβεβαίωσεν ὅτι πράγματι ἦτο πῦρ. Ὁ Κολόμβος ὅμως παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ μὴ εἴπῃ εἴς τινά τι, πρὶν βεβαιωθῶσι, φοβούμενος νέαν κατηγορίαν ἐὰν τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο ἀληθές.

Ἤδη ὅμως τὸ ὅραμα ἦτο ἀληθές. Ἡ *Πίντα* ἥτις ἔπλεεν εἰς τὰ ἐμπρὸς ἔρριψε βολὴν τηλεβόλου, καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ναύτου Ῥοδρίγου—*Ξηρά!* *Ξηρά!* ἠκούσθη ὡς φωνὴ ἀπολυτρώσεως, ὡς ἠχὼ ἰσχυρὰ καὶ χαρμόσυνος ἀντηχήσασα εἰς ὅλων τὰ στήθη.

Ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος τέως κύριος ἑαυτοῦ ὢν κατεβλήθη ἐκ τῆς συγκινήσεως. Ἐγονυπέτησε καὶ ηὐχαρίστησε τὸν Θεὸν διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῶν ὀνείρων του.

Μετὰ δύο ὥρας ἀπὸ τῆς πρωΐας, ἡ ξηρὰ ἡ μὴ ἀπέχουσα πλείω τῶν δύο ὡρῶν ἀπὸ τῶν πλοίων, εὐκρινέστατα ἐφάνη. Πάντες ἠσπάζοντο ἀλλήλους ὑπὸ χαρᾶς, καὶ ὁμοφώνως ἔψαλλον τὸ Salve Regina.

Μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου εὑρίσκοντο ἐνώπιον μιᾶς τῶν μικροτέρων Βαχαμίων νήσων, ἣν ὁ Κολόμβος ὠνόμασε Σὰν-Σαλβατὼρ (Ἅγιον Σωτῆρα), καὶ παρεσκευάσθη νὰ καταλάβῃ παρόντων τῶν ἐγχωρίων, οἵτινες ἐντελῶς γυμνοὶ ὄντες συνέρρευσαν εἰς τὴν παραλίαν, ἐκπεπληγμένοι μᾶλλον ἢ περοβισμένοι ἐκ τῆς θέας τῶν πλοίων καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὧν ἡ λάμψις τῶν ἐνδυμάτων ἐνεποίησε τοιαύτην ἐντύπωσιν ὥστε ἐπίστευσαν ὅτι ἀνῆκον εἰς φυλὴν πολὺ διάφορον τῆς ἰδικῆς των.

«Θέλων νὰ ἐμπνεύσω αὐτοῖς ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς», λέγει ὁ Χριστοφόρος Κολόμβος ἐν τῇ ἀφηγήσει τοῦ ταξειδίου του, «καὶ πεπεισμένος, βλέπων αὐτοὺς, ὅτι ἤθελον ἐμπιστευθῆ εἰς ἡμᾶς καὶ ὅτι ἤθελον ἀποδεχθῆ τὴν θρησκείαν μας μεταχειριζόμενος γλυκὺν μᾶλλον τρόπον ἢ βίαιον, διένειμα εἰς αὐτοὺς κεχρωματισμένους πίλους, καὶ ὑελίνους μαργαρίτας, οὓς ἐκρέμων περὶ τὸν λαιμόν των. Διένειμα ὡσαύτως διάφορα ἄλλα εὐτελῆ πράγματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐδείκνυον τοιαύτην χαρὰν καὶ ἐραίνοντο τόσον εὐγνώμονες, ὥστε ἡμεῖς ἀληθῶς κατελήφθημεν ὑπὸ θαυμασμοῦ.

«Ὅταν ἀπεβιβάσθημεν εἰς τὰς λέμβους ἦλθον κολυμβῶντες πρὸς ἡμᾶς προσφέροντες ψιττακοὺς, τολύπας νήματος βαμβακίνου, ἐγχώρια ἀκόντια (zagaies) καὶ πολλὰ ἄλλα πράγματα· ἀντ' αὐτῶν ἡμεῖς ἐδώσαμεν μικροὺς ὑελίνους μαργαρίτας, κωδωνίσκους καὶ ἄλλα τοιαῦτα εἴδη. Ἑδίδον πᾶν ὅ,τι εἶχον· ἐφάνησαν ὅμως εἰς ἐμὲ πενέστατοι ἐντελῶς. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἦσαν γυμνοὶ ὡς ὅταν ἐξῆλθον ἐκ τῆς κοιλίας τῆς μητρός των. Μεταξὺ ἐκείνων, οὓς εἴδομεν, μία γυνὴ ἦτο νέα, οὐδεὶς δὲ τῶν ἀνδρῶν πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν τῶν 30 ἐτῶν. Ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ εἶχον σῶμα ὡραῖον καὶ ὄψιν εὐειδῆ. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς των, παχεῖαι ὡς αἱ τῆς οὐρᾶς τῶν ἵππων, ἔπιπτον ἐπὶ τῶν ὀφρύων των, ὄπισθεν δ' ἐκρέματο μακρὸς βόστρυχος, ὃν οὐδέποτε ἔκοπτον.

«Τινὲς ἦσαν κεχρωματισμένοι διὰ χρώματος μελανίζοντος. Ἀλλὰ τὸ φυσικὸν αὐτῶν χρῶμα ἦτο οἷον καὶ τῶν κατοίκων τῶν Καναρίων νήσων. Δὲν εἶναι οὔτε μέλανες, οὔτε λευκοί· τινὲς χρωματίζουσι διὰ χρώματος λευκοῦ ἢ ἐρυθροῦ ἢ ἄλλου εἴδους εἴτε ὁλόκληρον τὸ σῶμα, εἴτε τὸ πρόσωπον μόνον, ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἢ μόνον τὴν ῥῖνα. Δὲν ἔχουσιν ὅπλα ὡς τὰ ἡμέτερα, ἀγνοοῦσι μάλιστα τὴν χρῆσίν των. Ὅταν ἔδειξα εἰς αὐτοὺς ξίφη, ἐλάμβανον αὐτὰ ἐκ τοῦ κοπτεροῦ μέρους καὶ ἔκοπτον τοὺς δακτύλους. Δὲν ἔχουσι σίδηρον. Τὰ ἀκόντιά των εἶναι ῥάβδοι, ἔχουσαι αἰχμὴν οὐχὶ ἐκ σιδήρου, ἀλλ' ἐξ ὀδόντος ἰχθύος ἢ ἑτέρου σώματος σκληροῦ. Αἱ κινήσεις των ἦσαν χαρίεσσαι. Ἐπειδὴ παρετήρησα ὅτι τινὲς εἶχον οὐλὰς εἰς τὰ σώματα ἐκ πληγῶν, ἠρώτησα διὰ σημείων πῶς ἐπληγώθησαν, μοὶ ἀπήντησαν δὲ διὰ σημείων καὶ οὗτοι ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν γειτονικῶν νήσων ἤρχοντο καὶ προσέβαλλον αὐτοὺς ὅπως τοὺς κατακτήσωσι καὶ οὗτοι ἠμύνοντο. Ἐγὼ ὑπέλαβον τότε, καὶ νομίζω ἔτι, ὅτι ἤρχοντο ἐκ τῆς στερεᾶς ὅπως αἰχμαλωτίσωσιν αὐτοὺς καὶ ὑποδουλώσωσι· διότι πρέπει νὰ εἶναι πιστοὶ ὑπηρέται καὶ μειλίχιοι. Εὐκολώτατα ἐπανελάμβανον ὅ,τι ἤκουον. Πιστεύω ὅτι δύνανται ν' ἀποδεχθῶσι τὸ χριστιανικὸν θρήσκευμα διότι δὲν ἀνήκουσιν εἰς οὐδεμίαν αἵρεσιν.»

Ὁ ναύαρχος προσωρμίσθη εἰς τὴν νέαν παραλίαν μετὰ τοῦ Ἀλόνζου καὶ Βικεντίου Πινζὼν, τοῦ λογιστοῦ Ῥοδρίγου, τοῦ γραμματέως Δεσκοβέδου καὶ τινων ἑτέρων ἀξιωματικῶν. Ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα τὴν βασιλικὴν σημαίαν, οἱ δὲ δύο ἄλλοι πλοίαρχοι τὴν σημαίαν τοῦ Πρασίνου Σταυροῦ ἐφ' ἧς ἦσαν κεντημένα τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῶν ὀνομάτων τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας· οὕτω δὲ πανηγυρικῶς κατέσχεν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης τῆς Ἱσπανίας τὴν νῆσον, καὶ συνέταξε τὸ πρωτόκολλον τῆς πράξεως ταύτης τῇ Παρασκευῇ τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1492.

Τὸ δυσχερέστερον μέρος τῶν σχεδίων του ἐξετελέσθη, ὁ δὲ πτωχὸς Γενουάτος ναυτικὸς, ὁ

1. Ἡ σύρτις τῆς Βαχάμας ἢ τῶν Βαχαμίων νήσων διαιρεῖται εἰς μικρὰν καὶ μεγάλην. Ἡ μεγάλη κεῖται πρὸς Β. τῆς Κούβας καὶ πρὸς Ἀν. τῆς Φλωρίδος, ἡ μικρὰ πρὸς Ἀν. τῆς ἀνατολικῆς Φλωρίδας καὶ πρὸς Β. τῆς μεγάλης σύρτιος. Διαιρεῖται ὡσαύτως εἰς παλαιὰν καὶ νέαν.

ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον καταφρονηθεὶς καὶ μισηθεὶς, ἀνέβη τὴν πρώτην βαθμίδα τῆς ἀντιβασιλείας.

Ὁ Νέος Κόσμος ἀνεκαλύφθη.

Ἕπεται συνέχεια. Lucien d'Hura.

Τὸ παλάτιον τοῦ αὐτοκράτορος

ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Ὅτε Φρειδερῖκος Γουλιέλμος ὁ Γ' ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας λέγουσιν ὅτι ἐπανερχόμενος εἰς τὸ παλάτιόν του εὗρε καὶ τὰ δύο φύλλα τῆς θύρας τῆς αἰθούσης του ἀνοικτά. «Ἐπάχυνα λοιπὸν πολὺ ἀπὸ χθὲς ἕως σήμερον;» ἠρώτησεν οἱονεὶ ἀπορῶν ὁ βασιλεὺς τὸν θαλαμηπόλον του, ὅστις εἶχε κρίνει καλὸν νὰ ἐφαρμόσῃ ἕνα ἐκ τῶν πρώτων τῆς νέας ἐθιμοταξίας κανόνων, ἐν ᾧ τέως τὸ ἓν μόνον τῆς θύρας φύλλον ἠνοίγετο. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης διαταγὴ ἐδόθη νὰ ἀνοίγεται ἡ θύρα ὅπως καὶ πρότοῦ.

Ὁ υἱὸς ἠκολούθησε τοῦ πατρὸς τὸ παράγγελμα, ἀνατραφεὶς δὲ ἐν τοῖς ὅροις αὐστηρᾶς οἰκονομίας καὶ ἐχθρὸς ὢν πάσης ἐπιδείξεως καὶ πάσης πολυτελείας ὁ Γουλιέλμος ὁ Α' οὐδόλως ἠθέλησε νὰ μεταβάλῃ βασιλεὺς γενόμενος τὴν λιτὴν καὶ ἀφελῆ δίαιταν, ἐν ᾗ εἶχε ζήσει μέχρι τῆς ἀναρρήσεώς του. Καὶ ὅτε μετὰ τὴν ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Παρισίων στέψιν του εἰς αὐτοκράτορα ἐπανῆλθε δαφνοστεφὴς ὁ Γουλιέλμος εἰς τὸ Βερολῖνον δὲν ἠθέλησε νὰ ἀλλάξῃ παλάτιον ἢ νὰ προσθέσῃ τι εἰς τὴν τέως κρατοῦσαν τῆς ταπεινῆς αὐλῆς του ἐθιμοταξίαν, πλὴν ὀλίγων ἴσως σαλπίγγων καὶ ὀλίγων τυμπάνων. Τὸ δίπατον παλάτιόν του οὔτε κατὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διακρίνεται ἀπὸ τῶν ἄλλων οἰκιῶν τῶν ἰδιωτικῶν οὔτε κατ' ἄλλο τι ἐξωτερικὸν πολυτελείας σημεῖον· δὲν ἔχει οὔτε ἔγκαρπα οὔτε ἀστραγάλους. Ὡς ἁπλοῦς στρατιώτης τηρεῖ τὴν θέσιν του ἐν τῇ γραμμῇ τῆς συνοικίας. Δὲν ἔχει οὔτε κιγκλίδας ἔμπροσθεν ἵνα ὑπάρχῃ φραγμός τις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς λεωφόρου. Οἱ κάτοικοι τοῦ Βερολίνου τὸ ὀνομάζουσι *παλάτιον* ἀποβλέποντες μᾶλλον εἰς τὸ σεπτὸν τοῦ ἐν αὐτῷ οἰκοῦντος πρόσωπον παρὰ εἰς αὐτὸ τὸ οἰκοδόμημα, ἀλλ' εἰς τὸν ξένον τὸν ἰδόντα τὸ Κεραμεικὸν τῶν Παρισίων ἢ τὸ Hof τῆς Βιέννας ἢ τὸ Χειμερινὸν Παλάτιον τῶν Τζάρων ἢ τὸ Κυρινάλιον τῆς Ῥώμης ἢ τέλος τοῦ Ἁγ. Ἰακώβου τὰ ἀνάκτορα ἐν Λονδίνῳ, τὸ παλάτιον τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας φαίνεται ὡς τι ἄσημον ξενοδοχεῖον ἢ ὡς ἀναξία λόγου οἰκοδομὴ ὀψὲ πλουτίσαντος ἐμπόρου. Ἐπὶ πολλὴν ὥραν πρέπει τις νὰ γυρίζῃ *ὑπὸ τὰς φιλύρας*[1] πρὶν ἢ νοήσῃ τὴν γειτονίαν τῆς φοβερᾶς Μεγαλειότητος, ἥτις ἐξελέξατο τὸ κεκονιαμένον ἐκεῖνο πλίνθινον τετράγωνον ὡς ἐπίγειον κατοικίαν της. Οἱ μελαγχολικοὶ φρουροί, οἵτινες ὡς δύο ἀλεξικέραυνα ἐφυτεύθησαν ἐπὶ τοῦ ποδίου, ἀλλάσσουσι κάθε δύο ὥρας, ὀλίγον δὲ πρὸ τῆς μεσημβρίας σεμνὴ πομπὴ κορυθοφόρων στρατηγῶν περιτυλιγμένων ἐντὸς εὐρυτάτων μανδυῶν μὲ κόκκινον ὑπόρραμμα καὶ ἐχόντων μακρὰς σπάθας ὡς καλαύροπας, πορεύεται πρὸς τοῦ μονάρχου τὸ ἐνδιαίτημα. Περὶ τὴν ἑσπέραν ἅμαξαι ἰδιωτικαὶ καὶ δημόσιαι ἐξοκέλλουσιν εἰς τὰς τελευταίας τῆς ἀνακτορικῆς κλίμακος βαθμίδας, ὡς μαστόδοντες εἰς ἀκτὴν προκατακλυσμιαίαν, ἔπειτα δὲ περὶ τὰς πρώτας νύκτας ἐν τῷ σκότει, μικρὸν ἁμάξιον κορακόχρουν, φανταστικὸν καὶ μυστηριῶδες, συρόμενον ὑπὸ ἵππου τῆς ἰκτίδος ἔχοντος τὴν ταχύτητα, προσθίγει τοὺς τοίχους τοῦ ὀλιγοφώτου παλατίου καὶ γίνεται ἄφαντον ἀριστερὰ ἐντὸς ἐξωτερικῆς θύρας κλειομένης εὐθὺς μετὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ ὡς κλείεται ταχέως ἡ παγὶς μόλις πέσῃ ἐντὸς αὐτῆς ὁ ποντικός. Τὸ φανταστικὸν τοῦτο ἁμάξιον εἶναι τὸ τοῦ Μεφιστοφελῆ τῆς αὐτοκρατορίας—Κ. πρίγκιπος Ὄθωνος φὸν Βίσμαρκ Σχενχάουζεν.

Ἅμα αἱ πρῶται τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες ἀρχίζουσι νὰ χρυσώνωσι τῆς πρωτευούσης τὰς στέγας, ἀνοίγεται ἐν μιᾷ τοῦ παλατίου γωνίᾳ ὡρισμένον παράθυρον καὶ δι' αὐτοῦ προβάλλει ῥωμαλέος γέρων φαλακρὸν ἔχων τὸ μέτωπον καὶ κοκκινίζουσαν τὴν ὄψιν. Μεγάλη εἶνε ἡ κεφαλή του καὶ ἐπὶ μεγάλων ὤμων ἐρείδεται. Οἱ τερπρόχροες ὀφθαλμοί του σπινθηροβολοῦσιν ὑπὸ πυκνοτάτους ὀφρῦς. Ὁ μύσταξ αὐτοῦ συνέχεται πρὸς τὸ δασὺ καὶ λευκὸν γένειον, ὅπερ ἑκατέρωθεν κατέρχεται ἀπὸ τῶν παρειῶν του καὶ εἶνε τόσον μέγας, ὥστε καλύπτει καὶ τὴν συστολὴν καὶ τὸ μειδίαμα καὶ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν χαράν. Ὁ ὑπεράνθρωπος οὗτος γέρων, ὃν περιβάλλει στολὴ δεκανέως, εἶνε ὁ αὐτοκράτωρ. Τόσον εἶνε χαμηλὸν τὸ παράθυρον, ὥστε θὰ ἠδύνασο νὰ τῷ δώσῃς τὴν χεῖρα ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἢ νὰ τῷ ὑποβάλῃς ἀναφοράν. Θεᾶται ἐκεῖθεν τὴν καλήν του πόλιν ἐγειρομένην ἐκ τοῦ ὕπνου, διότι ἀπὸ πρωΐας ἀγαπᾷ νὰ τέρπεται βλέπων τὸν πιστότατον καὶ εὐπειθέστατόν του λαόν, ἐγείρεται δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ πρωΐας ἵνα ἱκετεύῃ τὸν Θεὸν καθ' ἑκάστην νὰ παρέχῃ μίαν ἔτι ἡμέραν εἰς τὴν αὐτοκρατορικήν του δόξαν. Ἀλλ' εἶνε τόσον πρωΐ, ὥστε δὲν βλέπει ἄλλον ἐν τῇ ὁδῷ παρὰ τοὺς σαρωτὰς τῶν δρόμων, οἵτινες μετὰ σεβασμοῦ ἀποκαλύπτουσι τὴν κεφαλὴν καὶ χαιρετίζουσιν ἐκεῖνον, οὗ ὁ βραχίων ὁ ἰσχυρὸς ἐσάρωσεν ἀπὸ τοῦ θρόνου τῶν τόσους βασιλεῖς καὶ τόσους ἡγεμόνας.

Δι' ἑνὸς βλέμματος καταθεᾶται ἀπὸ τοῦ παραθύρου ἐκείνου ὁ Γουλιέλμος τὴν εἰκόνα τοῦ κράτους καὶ τῆς ἰσχύος του. Δεξιὰ ὑψοῖ τὸ Ὁπλοστάσιον τὸ θριαμβικόν του πρόσωπον, παρὰ τὸ Ὁπλοστάσιον εἶνε τὸ Φυλακεῖον καὶ ὀλίγον παρέκει τὸ Πανεπιστήμιον, ἄλλο φυλακεῖον, ἔνθα φρουροῦσιν οἱ στρατιῶται τοῦ πνεύματος, οἱ μαχόμενοι διὰ τῆς γραφίδος καὶ διὰ τῶν ἰδεῶν. Ἔπειτα ἔρχεται τὸ Θέατρον, ὅπου ὁ *μαγευμένος αὐλὸς* κατασιγάζει τὸν κρότον τῶν τυμπάνων. Ἀντικρὺ ἵσταται ἔφιππος ὁ ὀρειχάλκινος Φρειδερῖκος ὁ μέγας δεικνύων τὴν ὁδὸν τῆς νίκης καὶ τῆς δόξης εἰς τοὺς ἀπογόνους του· καὶ περὶ τὸν φιλόσοφον βασιλέα ἐγείρονται τὰ ἐρείσματα τῆς παλαιᾶς μοναρχίας, οἱ κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1813 καὶ 1814 στρατηγήσαντες, οἵτινες εἶνε ἕτοιμοι, νομίζεις, νὰ καταβῶσιν ἀπὸ τοῦ στηλοβάτου των ἵνα προμαχήσωσι τῆς μοναρχίας τῆς νέας. Ἔχει ἱστορίαν ὅλην τὸ παράθυρον ἐκεῖνο. Πολλάκις δὲ ἐκεῖθεν θεώμενος τὸ Βερολῖνον θὰ ἐσυλλογίσθη ὁ αὐτοκράτωρ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τὴν ἀστάθειαν. Κάτωθεν τοῦ παραθύρου ἐκείνου τῷ 1848 ἐφώναζεν ὁ ὄχλος στασιάσας «κάτω ὁ βασιλεύς, κάτω ὁ διάδοχος» καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν βασιλικὸν πρίγκιπα ἔτι ὄντα νὰ φύγῃ εἰς τὸ Ἀμβοῦργον καὶ ἐκεῖθεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Μύλλερ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ὅτε ἐπανῆλθεν ἐκεῖθεν δὲν εἶχον ἀκόμη καλῶς ἐξαλειφθῆ ἀπὸ τοῦ παλατίου αἱ φοβεραὶ λέξεις, ἃς εἶχον χαράξει οἱ αἱμοσταγεῖς τῆς Ἐπαναστάσεως ὄνυχες· «Ἐθνικὸν κτῆμα». Ἀπὸ τοῦ παραθύρου ἐκείνου ἤκουσε μετά τινα ἔτη τὰς μουσικὰς χαρμοσύνως πιανιζούσας ἐπὶ τῇ εἰς βασιλέα ἀναρρήσει του. Ἐκεῖθεν τῷ 1863 ἐθεᾶτο ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἐγκαινίων τοῦ μνημείου, ὃ ἤγειρεν εἰς τὸν πατέρα του, διερχομένους τοὺς ἀπομάχους τῶν πολέμων τοῦ 1813 καὶ 1814 καὶ χαιρετίζοντας αὐτὸν ὡς τὸν μέλλοντα νικητὴν τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Ναπολέοντος. Ἐκεῖθεν ἐχαιρέτισεν αὐτὸς τὸν λαὸν τοῦ Βερολίνου μετὰ τὴν ἐκ Γαλλίας ἐπάνοδόν του.

Ὁ αὐτοκράτωρ Γουλιέλμος κατοικεῖ εἰς τὸ παλάτιον ἐκεῖνο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1829, ὅτε ἐνωρεύθη. Τὸ ἔκτισε δὲ ἰδίοις ἀναλώμασι κατὰ τὰ σχέδια τοῦ Langhans ἐπὶ τοῦ χώρου, ὃν κατεῖχε τὸ παλαιὸν παλάτιον τῶν σουηδῶν Μαργράβων, ἔνθα διέτριβεν ὁ γενικὸς διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας τοῦ Βρανδεμβούργου. Ὁ ἴδιος ὁ Γουλιέλμος εἶχεν ὁρίσει ἐν τῷ ἀρχικῷ σχεδίῳ πρὸς κατοικίαν του τὴν δεξιὰν τοῦ παλατίου πτέρυγα, ἥτις βλέπει πρὸς τὰς *φιλύρας*. Σιδηρᾶ κλίμαξ θέτει εἰς κοινωνίαν τὸ μέρος τὸ ἐν τῷ βάθει, ὅπερ χρησιμεύει ὡς βιβλιοθήκη, πρὸς τὰ δώματα τῆς αὐτοκρατείρας.

Ἂς εἰσέλθωμεν. Εἶνε ἐλευθέρα ἡ εἴσοδος ὅταν λείπῃ ὁ αὐτοκράτωρ. Διερχόμεθα τὸν πρόθυρον, μᾶς ὁδηγοῦσι δὲ εἰς μικρὸν κομψὸν *σαλόνιον*, ἔνθα μένει συνήθως ὁ ὑπασπιστὴς τῆς ὑπηρεσίας. Ὑπεράνω τῆς θύρας ἀνάκειται αἱ εἰκόνες τοῦ Μεγάλου Ἐκλέκτορος καὶ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Μεγάλου. Αἱ δύο αὗται εἰκόνες ἐστήθησαν ἐκεῖ τῇ διαταγῇ τῆς αὐτοκρατείρας, ἥτις ἤθελε νὰ εὐλογήσωσιν αὗται τὸν ἀπόγονόν των Γουλιέλμον ἐπανερχόμενον τῷ 1871 ἐκ τῆς Γαλλίας. Κοσμεῖται δὲ καὶ ὑπὸ ἄλλων εἰκόνων ἡ μικρὰ αἴθουσα, αἵτινες ἅπασαι ἔχουσιν ὑπόθεσιν εἰλημμένην ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ἱστορίας τοῦ Βρανδεμβούργου καὶ τῆς Πρωσσίας, ὑπὸ προτυπωμάτων ἐν σμικρῷ τῶν διαφόρων πρωσσικῶν κανονίων καὶ ὑπὸ ἀγαλματίων παριστώντων στρατιώτας γερμανούς, γάλλους, ῥώσσους καὶ αὐστριακούς. Αἱ προτομαὶ τῶν Ἐκλεκτόρων τοῦ Βρανδεμβούργου καὶ τῶν βασιλέων τῆς Πρωσσίας κοσμοῦσι τὰ γωνιάματα τῶν παραθύρων. Οἱ ὑπουργοί, οἱ στρατηγοί, οἱ σύμβουλοι καὶ ὅσοι ἄλλοι μέλλουσι νὰ παρουσιασθῶσι πρὸς τὸν βασιλέα εἰσάγονται εἰς τὴν μικρὰν ταύτην αἴθουσαν, ὅπου καὶ περιμένουσι. Στενὴ πάροδος ἄγει ἐντεῦθεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Σημαιῶν, ἔνθα ὁ αὐτοκράτωρ δέχεται τὰς ἐπιτροπὰς καὶ τοὺς πρέσβεις. Εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης ὑψοῦται πυραμὶς, ἐφ' ἧς ἀποτίθενται αἱ σημαῖαι τῆς φρουρᾶς τοῦ Βερολίνου. Εἶνε παλαιὸν προνόμιον τῶν ταγμάτων τῶν ἐν Βερολίνῳ νὰ ἀποθέτωσι τὰς σημαίας των εἰς τὸ βασιλικὸν παλάτιον. Ὅταν ἐξέρχεται ἡ φρουρὰ εἰς τὰ γυμνάσια οἱ σημαιοφόροι ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ κυνηγοῦ τῆς ὑπηρεσίας ἔρχονται ἵνα παραλάβωσι τὰς σημαίας των. Πολλάκις δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις τυχαίνει νὰ ἐργάζηται εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον, καταλείπει τὸ γραφεῖόν του ἵνα συνδιαλεχθῇ οἰκείως πρὸς τοὺς στρατιώτας.

Ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν Σημαιῶν ὑπάρχουσι καὶ πολλαὶ πρωτότυποι εἰκόνες Βερολινιαίων τεχνιτῶν καὶ ἀντίγραφα εἰκόνων παλαιῶν. Ἀπὸ τοῦ 1866 κεῖται ἀνοικτὸν ἐπὶ τοῦ σοφᾶ τὸ πανόραμα τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοῦ Καίνιχσγρατς. Ἑκατέρωθεν μεγάλου καθέπτου καὶ μεταξὺ δύο παραθύρων ὑπάρχουσι δύο λαμπρὰ ἀγγεῖα ἐκ πορκελάνης πλήρη πασχαλίων ὠῶν ἐπίσης ἐκ πορκελάνης. Καὶ τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ ὠὰ εἶνε προϊόντα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἐργοστασίου. Τινὰ ἐκ τῶν ὠῶν περικεκοσμημένα διὰ στεράνων καὶ ἀνθέων καὶ παχυλῶν χερουβεὶμ εἶνε πασχάλια δῶρα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου.

Ἀπὸ τῆς αἰθούσης τῶν Σημαιῶν μεταβαίνομεν εἰς τὴν τῶν Ἀναφορῶν καὶ τῶν συνεντεύξεων. Πρῶτον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον βλέπομεν ἐκεῖ εἶνε πάλιν τὸ ἐν ἀναγλύφῳ σχέδιον τοῦ πεδίου τῆς μάχης τοῦ Καίνιχσγρατς, ἀκριβέστατον. Βλέπεις ἐκεῖ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἐδάφους, τὰς στρατιωτικὰς κινήσεις, τὰ πέριξ μέρη, τὰ πάντα. Περὶ τὴν πρασίνῳ τάπητι ἐστρωμένην τράπεζαν συνέρχεται τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον. Ἐξ ἕδραι εἶνε τοποθετημέναι ἑκατέρωθεν τῆς τραπέζης, πρὸ τῆς θερμάστρας δὲ εἶνε ὑψηλοτέρα τις ἕδρα προωρισμένη διὰ τὸν αὐτοκράτορα. Ἐ-

1. Unter den Linden, ὑπὸ τὰς φιλύρας (φλαμουριὰς) εἶνε τὸ ὄνομα τῆς σημαντικωτάτης τοῦ Βερολίνου λεωφόρου.

κεῖθεν ἡ Α. Μ. βλέπει ἐντὸς μὲν τοῦ δωματίου τὸ Καίνιχσγρατς, ἔξω δὲ, διὰ τοῦ παραθύρου, τὸ Ὁπλοστάσιον καὶ τὸν μέγαν Φρειδερῖκον. Ἐπὶ τῆς τραπέζης κεῖνται συλλογαὶ νόμων καὶ διαταγμάτων, στρατιωτικοὶ ὀργανισμοὶ, τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς αὐλῆς καὶ ἓν χαρτοφυλάκιον κλειδωμένον καὶ ἔχον τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν· «Ἐκθέσεις τῶν μυστικῶν συμβούλων». Ἐνταῦθα κατατίθενται καὶ τὰ φιλολογικὰ ἢ ἄλλα συγγράμματα τὰ ἀπευθυνόμενα πρὸς τὴν Α. Μ.

Μακρὸν διβάνιον διήκει κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου καὶ ἐπ' αὐτοῦ κεῖνται ἀναμὶξ συσσωρευμένοι πίνακες γεωγραφικοὶ καὶ σχέδια καὶ βιβλία. Ὑπὲρ τὴν θερμάστραν κρέμαται ἐλαιογραφία παριστῶσα τὸ ὄρος Χοενζόλλερν καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῦ πύργον, τὴν κοιτίδα τῆς βασιλευούσης δυναστείας. Μονόπουν τραπέζιον παρὰ τὸ παράθυρον ὑποβαστάζει πολλὰ ἐκ τῶν μικρῶν ἐκείνων δώρων, ἅτινα τόσον συντελοῦσιν εἰς τὴν διατήρησιν τῆς φιλίας καὶ μεταξὺ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων καὶ μεταξὺ τῶν βασιλέων. Ἄφθονα εἶνε τὰ presse-papier, αἱ σφραγῖδες καὶ τὰ γραφεῖα τὰ ἐκ κυάνου (λαζούρι) καὶ μαρτυροῦσιν ὅτι κοινότατος εἶνε ἐν τῇ αὐλῇ τῆς Ῥωσσίας ὁ σπάνιος οὗτος λίθος.

Ἂς εἰσέλθωμεν εἰς τὸ ἰδιαίτερον γραφεῖον τοῦ αὐτοκράτορος. Δύο μόνον ἔχει τοῦτο παράθυρα, ὧν τὸ ἓν βλέπει πρὸς *τὰς φιλύρας*, τὸ δ' ἄλλο πρὸς τὸ Θέατρον. Τὸ πρωΐ ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ εἰσέρχεται εἰς τὸ γραφεῖον πορεύεται ἀμέσως πρός τι ἡμερολόγιον, ὅπερ κρέμαται παρὰ τὸ δεύτερον παράθυρον. Ἕκαστον φύλλον τοῦ ἡμερολογίου ἔχει ἀναγεγραμμένον ἓν ῥητὸν τῆς Ἁγ. Γραφῆς, τὸν ἀριθμὸν τὸν δηλοῦντα τὴν ἐν τῷ μηνὶ τάξιν τῆς ἡμέρας καὶ σημείωσιν τῶν κυριωτέρων συμβάντων τῆς βασιλείας τῆς Α.Μ. Ὁ αὐτοκράτωρ ὅμως ἀγαπᾷ νὰ προσθέτῃ καὶ νέας σημειώσεις διὰ τῆς μολυβδίδος, αἱ δὲ σημειώσεις αὗται θὰ ἦνε βεβαίως πολύτιμοι διὰ τὴν βιογραφίαν τοῦ Γουλιέλμου. Ἔπειτα ὁ αὐτοκράτωρ δέχεται τὸν ἰατρόν του, ὅστις κατὰ τὸ χρῶμα τῆς γλώσσης του ἢ τῷ ἐπιτρέπει τὴν ἔξοδον ἢ τὸν ἀναγκάζει νὰ μείνῃ οἴκοι. Μετὰ τὸν ἰατρὸν παρουσιάζηται ὁ μάγειρος, ὅστις ὑποβάλλει εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς Α. Μ. δύο ἢ τρεῖς καταλόγους· τοὺς καταλόγους τούτους ὁ Γουλιέλμος ὁ Α' τοὺς μελετᾷ μὲ ὅσην καὶ τὰς ἐκθέσεις τοῦ κ. Βίσμαρκ προσοχήν. Εἶνε δὲ σπουδαῖον πρόσωπον ὁ μάγειρος οὗτος, διότι ἅμα φάγῃ καλὰ ὁ αὐτοκράτωρ ὅλαι τοῦ κράτους αἱ ὑποθέσεις βαίνουσι καλῶς, δίδονται ἄδειαι εἰς τοὺς στρατιώτας, νέα ῥοῦχα εἰς τοὺς ὑπηρέτας τῆς αὐλῆς καὶ ὀλίγαι φακαὶ εἰς τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐπισκόπους. Ἡ Γαλλία ἔχει τὴν τιμὴν τοῦ νὰ ἔχῃ γεννήσει τὸν μάγειρον τοῦτον, ὀνομαζόμενον Οὐρβανὸν Dubois. Ὁ κ. Dubois εἶνε καὶ συγγραφεύς· τὸ βιβλίον του ἀριθμοῦν τρεῖς ἕως τώρα ἐκδόσεις ἐξεδόθη ἐν Παρισίοις παρὰ τῷ Dentu καὶ ἐπιγράφεται οὕτω· «Ἡ καθολικὴ μαγειρική, ἤτοι κοσμοπολιτικαὶ μελέται ὑπὸ Οὐρβανοῦ Δυβοᾶ, ἀρχιμαγείρου τῶν Αὐτῶν Βασιλικῶν Μεγαλειοτήτων τῆς Πρωσσίας, συγγραφέως τῆς κλασσικῆς μαγειρικῆς».

Μετὰ τὸν πόλεμον ὁ αὐτοκράτωρ ἤθελε ν' ἀποβάλῃ τὸν γάλλον μάγειρον, ἀλλ' ὁ αὐτοκρατορικός του στόμαχος ἐπανέστη κατὰ τοῦ ἀκράτου τούτου πατριωτισμοῦ καὶ ὁ Dubois παρέμεινεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ μαγειρεύῃ *κλασσικῶς* καὶ πρὸ πάντων οἰκονομικῶς, διότι εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς οἰκονομίας εἶνε λίαν αὐστηρὸς ὁ Γουλιέλμος.

Τὸ γραφεῖον τοῦ αὐτοκράτορος εἶνε τοποθετημένον παρὰ τὸ παράθυρον. Ἀπὸ τοῦ Πανεπιστημίου δύνασαι νὰ διακρίνῃς τὴν Α.Μ. γράφουσαν μὲ μέγα πτερὸν ἀετοῦ. Ἐνώπιόν του ἔχει μικρὰς εἰκόνας ἢ φωτογραφίας τῶν τέκνων του καὶ τῶν ἐγγόνων του καὶ πλησίον εἰς τὰς εἰκόνας ἄλλου εἴδους ἐνθυμήματα, τὰ ὁποῖα μόνος του ἐσύναξεν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, σφαίρας καὶ κομμάτια ὀβουζίων. Ἐπὶ τῆς τραπέζης κεῖται καὶ τὸ ἀγαλμάτιον τοῦ ἐπιλοχίου, ὅστις πρῶτος εἰσεπήδησεν εἰς τὸ Δύππελ. Ἐπὶ στηλοβατῶν ἀνάκεινται αἱ μαρμάριναι προτομαὶ τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Γουλιέλμου, τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου, τῆς αὐτοκρατείρας Ἀλεξάνδρας Θεοδωρόβνας, ἀγαπητῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἀδελφῆς, τῆς ποιγκιπέσσης Καρλόττας τῆς Πρωσσίας. Ὅλως δὲ καλύπτουσι τὸν τοῖχον αἱ εἰκόνες τῆς αὐτοκρατείρας καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου. Πλὴν τούτων κρέμανται μεταξὺ τῶν παραθύρων τὰ μετάλλια τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσὴφ, ἵστανται δὲ ἐπὶ στηλοβατῶν ξυλίνων τὰ ἀγαλμάτια τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου μὲ στολὴν κοζάκου καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου μὲ στολὴν οὐσσάρου. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου ὑπάρχουσι δύο τράπεζαι. Ἐπὶ τῆς μιᾶς κεῖνται ἀναμὶξ ἐκθέσεις, ἀναφοραὶ, διπλωματικὰ ἔγγραφα, ἐφημερίδες, ἐπὶ τῆς ἄλλης τὰ δῶρα τὰ ὁποῖα κατ' ἔτος λαμβάνει ὁ αὐτοκράτωρ παρὰ τῶν οἰκείων κατὰ τὰ Χριστούγεννα ἢ τὴν ἡμέραν τῶν γεννεθλίων του. Πολλὰ ἐκ τῶν δώρων τούτων εἶνε ἔργα τῶν χειρῶν διαφόρων μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. . . .

Ἡ βιβλιοθήκη παράκειται τῷ γραφείῳ. Εἶνε αἴθουσα μακρὰ καὶ σκοτεινή. Ὁ εἰσερχόμενος παρατηρεῖ μηχανικόν τι ἐργαλεῖον, δι' οὗ δύναταί τις νὰ ἐκτυλίξῃ μεγάλους γεωγραφικοὺς πίνακας καὶ νὰ καταβιβάσῃ αὐτοὺς εἰς κατάλληλον ὕψος. Οἱ τοῖχοι σκεπάζονται ὑπὸ λαμπρῶν πινάκων. Ἐκτὸς τῶν βιβλίων ὑπάρχουσιν ἐκεῖ καὶ ὀγκώδη χαρτοφυλάκια περιέχοντα συλλογὰς φωτογραφιῶν, χαλκογραφιῶν, γελοιογραφιῶν, τύπους ἁπασῶν τῶν στρατιωτικῶν στολῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἄλλα περίεργα.

Μικρὰ θύρα ἄγει εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ αὐτοκράτορος, εἰς ὃν παράκειται τὸ γραφεῖον τοῦ ὑπασπιστοῦ. Τοῦ κοιτῶνος δὲν ἠδυνήθην νὰ ἴδω ἄλλο τίποτε παρὰ ὑπερμεγέθη καθρέπτην.

Ὅσα διὰ βραχέων μέχρι τοῦδε περιεγράψαμεν εἶνε πιστὴ τοῦ ἐν τῷ παλατίῳ οἰκοῦντος εἰκών.

Ἡ στρατιωτικὴ αὐτοῦ φύσις καὶ αἱ πολεμικαί του μέριμναι ἀντανακλῶνται ἐν ἑκάστῳ ἐπίπλῳ, ἐν ἑκάστῃ εἰκόνι, ἐν ἑκάστῳ σκεύει. Τὸ ξίφος εἶνε διὰ τὸν Γουλιέλμον ὅτι διὰ τὸν ποιητὴν ἡ λύρα. Εἶνε τεχνίτης τοῦ πολέμου ὅπως ἄλλοι εἶνε μουσικοὶ ἢ ποιηταί. Ἂν ὁ Βαρβαρόσσας εἶνε ἡ ἐκπροσώπησις τῆς μεγαλοπρεποῦς μεσαιωνικῆς Γερμανίας, ὁ Γουλιέλμος εἶνε ἡ ἐνσάρκωσις τῆς στρατιωτικῆς Γερμανίας τῆς σημερινῆς.

Ποτὲ ἡ Γερμανία δὲν ἔσχε μεγαλητέραν δύναμιν ἢ ὅσον κατὰ τοὺς χρόνους τούτους· τοῦτο δὲ χρεωστεῖ εἰς τὸν Γουλιέλμον. Ἐμόχθησε πάντα μόχθον ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἐκίνησε πάντα λίθον ἵνα φθάσῃ ὅπου ἔρθασε τῇ βοηθείᾳ τοῦ Μόλτκε καὶ τοῦ Βίσμαρκ. Διέλυσε βουλὰς καὶ ὑπερνίκησε κωλύματα ἵνα φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον εἰς ὃ ἤθελε, καὶ ἔρθασε μὲ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν καὶ ταχύτητα, μὲ τὴν ὁποίαν φθάνει εἰς τὸν σκοπὸν ἡ σφαῖρα τοῦ κανονίου. Καὶ ὅταν ὁ σκοπὸς ἐπετεύχθη ὁ λαὸς τῆς Γερμανίας ἐλησμόνησε τὴν προτέραν ἐχθρότητα, ἐλησμόνησε τὰ μέσα καὶ ἀπεῖδεν εἰς τὸν σκοπὸν καὶ ἐχαιρέτισε τὸν γηραιὸν τῶν Χοενζόλλερν ἀπόγονον ὡς σωτῆρα καὶ ὡς πατέρα.

Ἡ ὑγιεστάτη τοῦ αὐτοκράτορος κρᾶσις τῷ ἐπιτρέπει τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐργασίας. Τίποτε δὲν καταβάλλει τὸν Γουλιέλμον. Ἀγαπᾷ δὲ εἰς ἄκρον τὴν δημοτικότητα καὶ πολὺ ἐπιθυμεῖ νὰ μανθάνῃ ἡ Γερμανία πᾶσα διὰ τῶν ἐφημερίδων ἢ ἄλλως τοὺς κόπους καὶ τὰς ἐργασίας του καὶ τοῦ βίου του τὰς λεπτομερείας.

Ὁμιλεῖ εὐχερῶς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, ἀποδίδονται μάλιστα εἰς αὐτὸν καὶ εὐφυολογίαι τινὲς εἰς τὴν γαλλικὴν ἐξενεχθεῖσαι. Τοιοῦτος διὰ βραχυτάτων ὁ Γουλιέλμος καὶ τοιοῦτο τὸ παλάτιόν του.

VICTOR TISSOT.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΤΥΦΛΩΝ

Ἡ ἐπινόησις τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τυφλῶν ἀνήκει εἰς τὸν παρελθόντα αἰῶνα, καθ' ὃν ὁ Hauy ἐθεμελίωσε τὸ σύστημά του ἐπὶ τῆς ἑπομένης βάσεως: «ἐὰν ὁ τυφλὸς διαγινώσκῃ τὰ ἀντικείμενα ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἐπιφανειῶν των, τίνος ἕνεκα δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ διακρίνῃ τὸ α τοῦ φ, ἐὰν τὰ γράμματα ταῦτα καθίσταντο αἰσθητὰ εἰς τὴν ἁφήν;»

Ἡ βάσις αὕτη ὑπῆρξε λίαν γόνιμος, διότι ἐπ' αὐτῆς ἀνεπτύχθη ἡ τῶν τυφλῶν ἐκπαίδευσις εἰς βαθμὸν προκαλοῦντα τὴν ἔκπληξιν. Ἐπὶ κεφαλῆς ἵσταται ἡ ἐν Παρισίοις Σχολὴ τῶν τυφλῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐμορφώθησαν διακεκριμένοι ἐπιστήμονες, μουσικοὶ καὶ τεχνῖται, διδάσκουσι δὲ νῦν, τὸ πλεῖστον, καθηγηταὶ τυφλοί, πρὸς μερικὴν διάψευσιν τοῦ ἀρχαίου λογίου «τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖ.» Ἀκολούθως ἔρχονται ὁμοειδῆ καθιδρύματα ἐν Λονδίνῳ, ἐν Βερολίνῳ, Ἀμστερδάμ, Δρέσδῃ, Ζουρίχῃ, Κοπενάγῃ, κλπ.

Πρὸς γενικὴν κατανόησιν τοῦ προκειμένου ἐκπαιδευτικοῦ μηχανισμοῦ, ἀρκεῖ ἡ παρατήρησις, ὅτι περιλαμβάνει πᾶσαν ἐπιστήμην καὶ τέχνην, εἰς ἐκμάθησιν τῆς ὁποίας δὲν εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ὅρασις, ἢ δύναται αὕτη νὰ ἀναπληρωθῇ ἀπὸ αἰσθήσεως ἑτέρας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γραμματικὴν ἐκπαίδευσιν, τὸ ἑπόμενον ἀλφάβητον ἐπενοήθη ὑπὸ τοῦ τυφλοῦ καθηγητοῦ Braille, καὶ πρέπει νὰ ἐννοηθῶσι τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς ἕκαστον γράμμα σημεῖα ὡς ἁπλαῖ ἐξοχαί, τὰς ὁποίας προξενεῖ μὲν ἐπὶ χονδροῦ χάρτου, εἰς μείζονας διαστάσεις, ἡ πίεσις ἀναλόγων τύπων μεταλλικῶν, δύναται δὲ νὰ διακρίνῃ ὁ τυφλὸς διὰ τῆς λεπτυνομένης ἁφῆς του·

Παραλείπομεν τὰ τονούμενα γράμματα καὶ τὰ διάφορα γραφικὰ σημεῖα ὡς καὶ τοὺς ἀριθμοὺς 1—9 καὶ 0, τὰ ὁποῖα δι' ἀναλόγων πρὸς τοὺς ἀνωτέρω τύπων ἐκδηλοῦνται ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Ἐν τῇ Παρισινῇ Σχολῇ τῶν τυφλῶν ἐκπαιδεύονται 250 ἀτυχεῖς παῖδες, συντηρούμενοι ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἰδιωτῶν.

Ἡ ἐν Λονδίνῳ Σχολὴ τῶν τυφλῶν ᾠκοδομήθη ἀπὸ ἰδιωτικῶν εἰσφορῶν καὶ συντηρεῖται ἀπὸ τοιούτων. Δὲν εἶναι δεκτοὶ παῖδες μικροτέρας ἡλικίας τῶν 12 ἐτῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν διδασκομένων αὐτοῖς τεχνῶν διακρίνονται ἡ καλαθοποιία, ἡ ὑποδηματοποιία κλπ. Ὑπολογίζεται δὲ εἰς 60 χιλ. δρ. ἡ ἐνιαυσία παραγωγὴ τοῦ καταστήματος, χρησιμεύουσα εἰς τὴν συντήρησίν του![1]

Ὅτε, κατὰ τὸ 1567, οἱ ἐν Κρήτῃ Ἕλληνες χριστιανοὶ ἐκακοποίησαν Ἰουδαίους τινὰς ἐμπόρους, ἀπέστειλεν αὐτοῖς ὁ Πατριάρχης σοβαρὰς καὶ ἐντόνους παραστάσεις, ἠπείλησεν ἀφορισμὸν κατὰ τῶν αὐτουργῶν, καὶ μετ' εὐχαριστήσεως ἀναγινώσκει τις σήμερον τὸ συμπέρασμα τῆς ἐ-

1. Ἐπεξ. ἐκ τῆς Φ. Ἐκκλ. Ἐπιθεωρήσεως.

πιστολῆς ἐκείνης, δυνάμενον νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ εἰς ἄλλην ἐποχήν :—«Ἡ ἀδικία εἶνε πάντοτε ἀδικία, οὐδεὶς δὲ οὐδέποτε δύναται νὰ δικαιολογηθῇ διὰ τῆς προφάσεως ὅτι ἀλλόθρησκον ἠδίκησεν. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπε διὰ τοῦ Εὐαγγελίου : μὴ ἀδικῆτε μήτε κακουργῆτε. Οὐδεμίαν διάκρισιν ἐποίησεν, οὔτε ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς εὐσεβεῖς νὰ βλάπτωσι τοὺς ἀσεβεῖς.»

Τὸ ὡραῖον καὶ σπάνιον αὐτὸ ἀνεξιθρησκίας παράγγελμα, ὑπὸ πνευματικοῦ ἄρχοντος λεγόμενον, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησία ἐτήρησεν ἐν ζοφερᾷ δυστυχίας ἐποχῇ τὴν συνείδησιν τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς κλήσεως.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Πόσον ταχέως λησμονεῖται ὁ ἄνθρωπος εἴτε ἐντὸς πενιχρᾶς νεκρικῆς κάλπης, εἴτε ἐντὸς πυραμίδος ! Τὸ ἀθάνατον ἡμῶν ἐγὼ λογίζεται ἀπὸν, ὅπως ὁ κωμῳδὸς, ὁπόταν διέρχηται τὰ προσκήνια, μὴ διακρινόμενος πλέον ἐπὶ τῆς σκηνῆς μεταξὺ τῶν δρώντων ἔτι προσώπων.

*

Μόνον τοῦ λίκνου τ' ἄσματα, ἢ ἡ ἠχὼ αὐτῶν τοὐλάχιστον, δύνανται ν' ἀποκοιμίσωσι τὴν ψυχὴν, ὁπόταν αὕτη πολὺ ἔκλαυσεν.

*

Πάντων κορέννυται ὁ ἄνθρωπος, καὶ αὐτῆς τῆς ἀγνοτέρας εὐτυχίας. (J. P. Richter).

ΥΓΙΕΙΝΗ

Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ φωτὸς ἐπὶ τῆς ὑγείας τοῦ ἀνθρώπου.

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 271.

Δ'

Τεχνητὸν φῶς εἶνε τὸ διὰ τῆς καύσεως φλογιστικῶν οὐσιῶν παραγόμενον ἐν καιρῷ νυκτὸς πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἐλλείποντος ἡλιακοῦ. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, ἂν ὁ ἄνθρωπος ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ ἐντελῶς τὴν χρῆσιν τοῦ τεχνητοῦ φωτός· διότι εἶνε ἀποδεδειγμένον, ὅτι τοῦτο, εἴτε ἰσχυρὸν εἶνε, εἴτε ἀμυδρὸν, παράγει μείζονα βλάβην εἰς τὴν ὅρασιν ἀφ' ὅσην οἱ αὐτοὶ βαθμοὶ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός· ἐπειδὴ ὅμως εἶνε ἀδύνατον ν' ἀποφύγῃ τις τὴν χρῆσίν του ἐντελῶς, ἀνάγκη νὰ ἐκλέγῃ τὸ καταλληλότερον καὶ τὸ ἧττον ἐπιβλαβὲς καὶ νὰ ἐργάζηται δι' αὐτοῦ ὅσον οἷόν τε ὀλιγώτερον. Αἱ κυριώτεραι πρὸς παραγωγὴν τεχνητοῦ φωτὸς ὕλαι εἶνε τὸ στέαρ, τὸ σπέρμα τοῦ κήτους, ὁ κηρὸς, τὸ ἔλαιον καὶ τὸ ἀεριόφως (gaz). Ἐκ τούτων τὸ στέαρ καὶ τὸ κακὸν ἔλαιον παράγουσι φλόγα ἄτακτον καὶ συνεχῶς ἀναθρώσκουσαν, διὸ καὶ ἀκατάλληλον· τὸ καλὸν ἔλαιον δίδει φῶς γλυκὺ καὶ ἀκίνητον· τὸ δὲ σπέρμα τοῦ κήτους παρέχει φῶς ἀσθενὲς, καὶ διὰ τοῦτο ἀπαιτοῦνται δύο τοὐλάχιστον λαμπάδες ἐξ αὐτοῦ, καίουσαι συγχρόνως. Τοῦ κηροῦ τὸ φῶς εἶνε ὁμαλὸν, εὐάρεστον καὶ σταθερόν· τὸ δὲ ἀεριόφως εἶνε ζωηρὸν καὶ διαυγὲς, ἀλλὰ κουράζει τὴν ὅρασιν διά τε τὴν συνεχῆ διακίνησίν του, καὶ διότι παρέχει εἰς τὰ ἀντικείμενα λευκότητά τινα ἀσυνήθη. Ἐξ ὅλων λοιπὸν τῶν τεχνητῶν φώτων καταλληλότατα διὰ τὴν ἑσπερινὴν ἐργασίαν εἶνε τὰ παραγόμενα ἐκ καλοῦ καὶ καθαρισμένου ἐλαίου, ἐκ κηροῦ καὶ ἐκ σπερματοκήτους.

Ἐκ τῶν προειρημένων ἐξάγονται οἱ ἀκόλουθοι ὑγιεινοὶ κανόνες, τηρητέοι κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ φωτὸς, φυσικοῦ ἢ τεχνητοῦ :

1ον Πρέπει τις ν' ἀποφεύγῃ ὅσον οἷόν τε τὴν παρατεταμένην ἢ συχνὴν ἐνατένισιν ἰσχυροτάτου φωτὸς, ὡς τοῦ ἡλίου, τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτὸς κτλ.

2ον Οἱ ὡς ἐκ τῆς κατοικίας ἢ τοῦ ἐπαγγέλματός των ἀναγκαζόμενοι νὰ ἐκτίθενται εἰς τὴν ἐπίδρασιν ἀφθόνου φωτὸς δέον νὰ φέρωσι κεχρωματισμένας διόπτρας (ὀμματοϋάλια) αἱρετάς· τοιαύτας δηλ. ὥστε νὰ μὴ μένωσιν ἀενάως προσηρτημέναι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ νὰ τίθενται καθ' ἃς στιγμὰς ὑπάρχει ἀνάγκη, καὶ νὰ ἐξάγωνται ἐν τῇ σκιᾷ καὶ ἅμα τῆς ἀνάγκης παρερχομένης· τοῦτο δὲ, διότι αἱ ὕελοι ἔχουν τὴν ἰδιότητα τοῦ νὰ συγκεντρώνωσι τὴν θερμότητα τῶν ὀφθαλμῶν καὶ νὰ τὴν ἐμποδίζωσι τοῦ νὰ διασκεδασθῇ· ἐκ τῆς συγκεντρώσεως δὲ ταύτης δύναται εὐκόλως νὰ ἐπέλθῃ ὀφθαλμία ἰσχυρά.

3ον Πρέπει τις ν' ἀποφεύγῃ ὅσον δύναται τὴν ἐργασίαν διὰ τοῦ ἀμυδροῦ φωτός.

4ον Οἱ εἰς συνεχεῖς ἀντιλήψεις ἀντιθέσεων τῶν χρωμάτων ὑποκείμενοι, ὡς ζωγράφοι καὶ γραφεῖς, πρέπει νὰ προτιμῶσι μὲν τὴν ἐργασίαν διὰ τοῦ ἡλιακοῦ, ν' ἀποφεύγωσι δὲ ταύτην διὰ τοῦ τεχνητοῦ, καὶ κάμνωσιν ἡμερῶν τινων διακοπὰς μετὰ πᾶσαν σύντονον καὶ μακρὰν ἐργασίαν.

Οἱ ὑποχρεωμένοι νὰ ἐργάζωνται διὰ τεχνητοῦ φωτὸς πρέπει :

α'—Νὰ παράγωσιν αὐτὸ οὔτε ἄπλετον, οὔτε ἀμυδρὸν, ἀλλ' ἱκανῶς ἐπαρκοῦν, ἥρεμον δὲ, ὁμοιόμορφον, γλυκὺ καὶ εὐάρεστον· β'—Νὰ προτιμῶσι τὸ διὰ κεκαθαρμένου ἐλαίου παραγόμενον, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον τὸ ἐκ κηροῦ καὶ σπερματοκήτους, τὰ δὲ λοιπὰ ν' ἀποφεύγωσι· γ'—Νὰ περιφράσωσι τὴν φλόγα δι' ὑελίνου κυλίνδρου, φέροντος ἔξωθεν σκιάδα ἀδιαφανῆ, ὥστε τὸ φῶς νὰ πίπτῃ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐργασίας χωρὶς νὰ προσβάλλῃ κατ' εὐθεῖαν τοὺς ὀφθαλμούς· δ'—Ἐπειδὴ παρετηρήθη, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κουράζονται ὀλιγώτερον ὅταν τὸ φῶς ἦνε μεγαλήτερον μὲν ἀλλὰ μακρὰν τοῦ ἐργοχείρου τεθειμένον, ἢ ὅσον ὅταν ἦνε μικρότερον καὶ πλησιέστερον, διὰ τοῦτο εἶνε προτιμώτερον νὰ ἐργάζηταί τις ὑπὸ λυχνίαν, ἔχουσαν μέγα φῶς καὶ οὖσαν ἀνηρτημένην ἄνωθεν τῆς τραπέζης ἢ καὶ ὀλίγον τι ὄπισθέν του.

ΑΘΗΝΗΣΙ.—ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ, 14.